

ARGIA

1982 - Martxoa 21 - XLVgarren urtea 927 zenbakia 75 peza

☆ ana aizpiri: travestiak
edo joera baten
garaipena.

XANPVN:

**"gaurko bertsolaritza,
egundaino
izan den
azkarrena"**

☆ joan mari torrealдай:
"artikulu bat agindu dit
Violante-K."

Xabin Olaizola
ERRETERIAKO
ALKATEAREKIN
HIZKETAN

Lantsari edo pentsioa Lan Kide Aurrezki-
an helbideratze hutsez lor ditzakezun
abantaila batzuk:

- Zai egon behar aspergarririk gabe
lantsaria eskuratu
- 500.000 pezetarainoko presta-
menak lortu
- Zure diruari interesik erren-
tagarrienak kendu
- Gure Banka-zerbitzu guztiak go-
zatu: VISA txartela, Bidai-Txeke-
ak, Gasolina-Txekeak, etab.
- Ibilaldi babestuetan lehentasuna
izan
- Sariketa eta zozketa berezietan
partaide izan.

Eska ezazu gaur bertan zure lantsaria Lan
Kide Aurrezki bidez ordain dakizuen eta
balia zaite abantaila eder hauetaz.

Zure

LANTSARIARI

PENTSIOARI

**erants abantaila
berriak.**

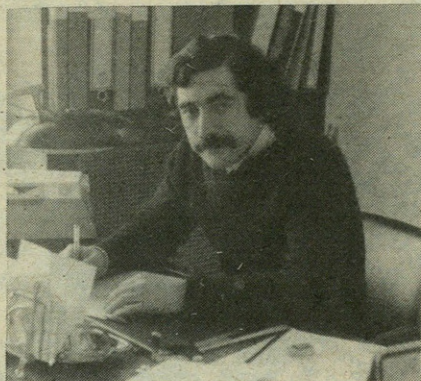
**Lan Kide Aurrezki bidez
kobratuz.**

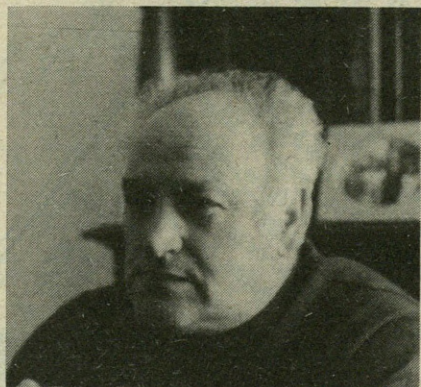
CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

4. **Komeni al da Herri Batasunak udaletan jarraitzea? Errenderiako alkateari galdetu diogu, Xabin Olaizolari. Berak bide batez, lau urte hauetan zertan aritu diren azaldu digu.**

16. **XANPUN, Ipar Euskal Herriko bertsolari istimatua, aurkitu dugu bere etxean, 28an egiten zion omenaldiaren bezperan. Bere eta Iparaldeko beretsolaritzaz ihardun gara, euskararen etorkizunak,...**

- 2 Aste Giroa
- 4 Errenderiako alkate Xabin Olaizolarekin
- 7 Ttanttaka
- 8 Internazionale: Beldurak geu
- 9 Besteena
- 10 Herriko Plaza. Endrike Knörr eta Karlos Barrentsoro
- 13 Nork kontrolatzen du plutoinoa
- 15 Izan ere- Olariaga
- 16 Alemaniatik Euskal Herrira; Euskaditik...?
- 20 Xanpun gurekin: Omenaldi bezperan solasean
- 24 Travestiak edo joera baten jarraipena
- 27 Seaska Borrokan: Momento historiko bat Iparraldean. **BELTZA.**
- 29 Zaramatik, Zarama heldu zaigu
- 31 «Aulesti» abesbatza eta antzerki taldea
- 33 Maiatz-1
- 34 Leniz bailarako bertsolari txapelketa
- 36 Zinema Kritika
- 37 Bertsoak. Txistu
- 38 Jo... Adarra
- 39 Argazkinobela
- 40 Azkenekoa: Joan Mari Torrealda

24. **Travesti direlakoek makina bat berriketa sorrerazi dute. Haiekin solasean aritu da Ana Aizpiri, Bibi Andersen ezaguna ere tartean delarik. Zerkontatua badute.**

SEASKA BORROKAN:

momento historiko bat Iparraldean

Beltza

- 27.ean **BELTZAK** Seaskaren inguruan sortzen ari diren gorabeherak, Ipar Euskal Herriko proletariaren sarean kokatzen digu; egoeraren ikuspegi garbiago batarako. **AZKENEKOAN**, berriaz, Joan Mari **TORREALDAI**, bere luma azkarraz.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.
Zuzendari kazetaria: Koldo San Julian.

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Xabier Etxaniz, Joseba Alvarez.

Idazleak: Enrike Amonarriz, Mikel Antza, K. Argiñano, «Astema», Joxe Azurmendi, B. Bakai-koa, «Beltza», R. Castellano, Carlos Donoso, Mikel Hernandez

Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino Iraola, Julen Kalzada, Pello Lizaralde, «Mendiaga», «Murumendi», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Joseba Sarrionandia, «Trikuharri», «Txillardegia», Jon Urrujolegi, «Xinaberri».

Marraskilariak: Antton Olariaga, Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Arturo, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki Ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea etxea, behea. DONOSTIA-12.

Telefona: (943) 28 33 99

GRAFICAS SEMI - Plz. Lasala, 3 - S. S.

HARPIDE SARIA

Normala 2.500 pta.

Laguntzazkoa pta.

Estatutik

kanpo 3.500 pta.

Airez 5.400 pta.

Ale bakarra 75 pta.

**IGIBARZIAREN IP-
HUINAK**, Federico Krut-
wig; Haranburu editorea,
131 or., 600 pzta.

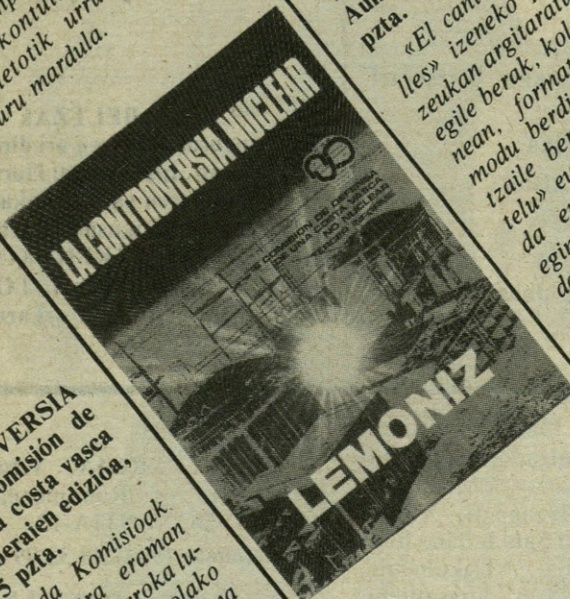
Federiko Krutwig idazle emankor bezain polemikoak beste liburu bat kale-ratu du, orain arte erabili ez duen genero bat estreinatuz: ipuina. Hamabi ipuin koenean: beste hizkuntzetatik harritako klasikoak, oharak eta hiztegia atzekaldean, Donostia Hiria Ipuin Lehiaketan aurkeztutakoak aurkitu ditugu. Tonoa, gaia eta idaztinkeradesberdina izanik— egile beraren aurreko nobelenen ildo beretik jarraitzen dira.

**EL CANTAR DE KIX-
MI/KIXMI-REN KAN-
TUA**, Bernardo Estornes;
Añamendi, 251 o., 550 pzta.

«El cantar de Roncesvalles» izeneko poema luzea zeukan argitaratua aurretik egile berak, kolekzio berdinean, formatu berdinean eta modu berdinean eta itzul-tzaile berdinarekin. «Gaztelu» euskal poeta ezaguna da euskararako bertsoa egin duena, eta dudarik ez dago lan neketsua izan dela berea. Poema mitologikoa nahi du izan Estornes Lasaren honek. Euskal Herriko aintzineko garaietan—historiaurrean alegia—koka-tzen duela bere haria. Ahoz eta idatziz emandako dokumentuetan oinarrituz, bene-liokeen istorioa eraikei du 72 kantutan banaturik.

**PONENCIAS PARA
CONGRESO DE EE-
IPS**, Euskadiko Ezkerra;
EE-IPS, 200 pzta.

Hile honetarako programaturik zegoen EE-IPS partidua eraikitzeko kongresua, eta bertan auzteztuko omen diren ponentziak bildu dituzte txosten zabal argitara eman ere. Zortzi atal ditu txostenak: Egoera politikoa azterketa; Sozioekonomia; Sindikala; Mogimendu sozialak; Instituzioak; Antolamendua.

**LA CONTROVERSIA
NUCLEAR**, Comisión de
defensa de una costa vasca
no nuclear; beraien edizioa,
388 o., 975 pzta.

Ezaguna da Komisiokoak Lemoizen kontra eraman duen jarrera eta borroka luzea. Ez du, beraz, inolako aurkezpenik behar. Pena noko hau hirugarren txostena dela, eta bertan azken bi urte eta pikotan ateratako artikulak, txosten eta gaine-

**EL CANTAR DE KIXMI
KIXMI-REN KANTUA**
BERNARDO ESTORNES LASA
JOSUARD UNIBERTSITATEA OLANDIA

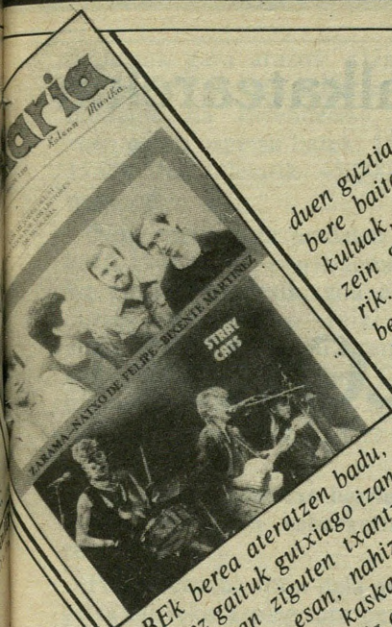
Nº 134

aste honetako

Ahosabai = Paladar
Alogera = Alokairu, sol-data
Anitz = Asko
Apailatu = Prestatu
Arrunt = Nahiko, samar
Beritable = Egitazko
Bermatu = Mamitu

Birprozesaketa = Reprocesamiento
Burujabetasuna = Soberanía
Desorekatu = Desekilibratu
Duintasun = Dignidade
Ekoizpen = Produkto
Emendatu = Gehitu

Erdietsi = Lortu
Eremu = Lurralde
Erresuma = Erreinu
Ezereztu = Deuseztu, hondatu
Funtsean = Dinarrian
Gaitz = Zail
Giblean = Etzean
Hedatu = Zabaltu

BEk berea ateratzen badu, gu ez gaituk gutxiago izan-
go» esan ziguten txantxe-
tan. Egia esan, nahiz eta
itxura askoz kaskarragoa
izan ihusio handiz ekarri zi-
guten aipamena egin gene-
zan, eta guk egin noski.
Bertan, ihauteriak, klaseei
buruzko inkestak. Egia
euskal eskola, eta hainbat
ongit osatua. Orokorrean
diru falta nabari bada ere,
Baina guztiok dakigu dirua
noren eskutan dagoen eta
ez du pena merezi horretaz
berriro hitz egitea.

eta Estatutoak azkenik.
Egia esan, aurki partidu bi-
lakatuko den EE-IPSen or-
ganoa den HITZ aldizka-
riaren ale berezia baina ez
hamaika aldiz mamitsuago
eta potoloago.

**HIK, Donostialdeko
AEK, 82ko otsaila, 50**

Hona hemen Donostial-
deko AEKk kaleratu berria
duen aldizkaria. Aldizkari-
txoa hobe esanda. «HA-

duen guztia hartu nahi luke
bere baitan, asmoak, arti-
kuluak, kritikak nahiz edo-
zein gauza onartzen dela-
rik. Hau da zuzenbidea,
bertara jo dadin: KAFKA,
Postas 34, 2.º GASTEIZ.

**MIREN ETA BIN-
GEN, Miren eta Bingen
trikitilariak; IZ diskak-
txea, 600 pzta.**

HERRIKO/IZ izena
duen sailaren barnean beste
ale bat kaleratu dute IZ-
koek eta orangoan emaku-
me batek eta gizonezko ba-
tek odanutako bikote triki-
tilaria dugu. Bere kanten
arean denetatik aurki de-
zakegu: biribilketa, sandan-
go, arin-arin, iriyarena, ka-
lejira, etabar. Gauza berri
bat: leiyak ere barnean da-
kartzia, nahiz eta kaseta
kartzaten eta aldaketa ego-
kia da azkeneko hau.

**MUSKARIA, 11. zen-
bakia, 82ko otsaila-mar-
txoa, 60 pzta.**

Zorionak zuri, zorionak
zuri...!! Bigarren aldiz tarra
gaineko kandelak itzali di-
tuzte MUSKARIAkoek,
eta hori beti izaten da zo-
rionak emateko aitzaki eta
aukera ona. Berri ugari es-
kaintzen digute euskal kan-
taren egoerari eta projek-
tuen buruz, baita Euskaditik
pasa diren edo pasatzeko-
tan dauden kanpoko taldee-
taz. Luzeago mintzo dira
Gorka Knör, Zarama, Big
Ben, Itoiz, Bixente Marti-
nez etabar luze batez. Itxu-
ra ikusita, badirudi gero eta
oinarri sendoago bat ari di-
rela lortzen lurralde haue-
tako musikazaleen artean.
Aurrera, kolegak!

**KULTURGINTZA,
O. zenbakia, 82ko otsaila.**

Gazteizen sortutako kul-
tur proiektu bat duzue ho-
noka, eta K.A.F.K.A.
izeneko kolektibo (edo per-
tsona bakarra ote?) batek
argitaratzen du. Orangoz
orri tolestatu bat basterik
ez bada ere, badirudi asmo
asko zabalak dituela, hots,
Arabian eta kulturaren ar-
loan zerbait berri egin nahi

martxoak 21-28

**DEUSTOKO Unibertsita-
tean IPAR EUSKADIKO
II. ASTEA (M. 20-27)**

Deustuko E.K.T.-k an-
tolaturik, bertako aretoan
eta arratseko 7 1/2n ema-
naldi hauek izango dituzue
Bilbo aldean:

Martxoak 24: Politika
Egoera. Mahai inguruan
Paulo Iztueta moderatzaile.
Parte hartzaileak: Jokin
Apalategi, Jean Baptiste
Etcheberri eta Maurice Bor-
dairu.

**Martxoak 25: Mahai in-
guria: Kultur Egoera.** Jon
Juaristi moderatzaile, Jean
Haristchelar, Manex Goye-
netxe eta Pierres Xarriton.

Martxoak 26:
JAIALDIA:
ETXMENDI TA
LARRALDE
ANJE DUHALDE
MARTICORENA
Zuberoko Dantzariak

hiztegia

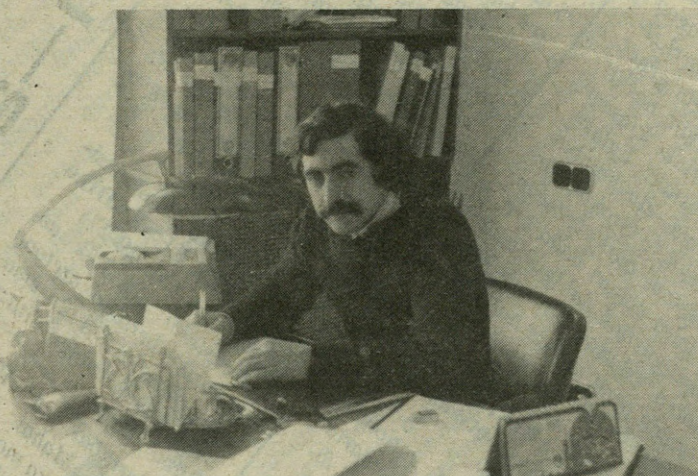
Hein = Neurri
Hirigintza = Urbanismo
Hornitu = Abastecer
Horra = Lehorra
Gorri = Bidali
Harrosi = Zareandear
Pagan = Pasatu
Paupen = Durazio
un = Tratatu

Izpi = Rayo
Jautsi = Erori
Lehengaia = Materia pri-
ma
Lilurate = Encantar
Metatu = Pilatu
Murriztu = Gutxitu
Nasai = Erruz
Oro = Guztia, Dena

Oroi = Gogoratu
Parada = Aukera, oportu-
nidad
Sortzeaz = Ia sortzeko
Udal = Municipio
Udaletxe = Casa consisto-
rial
Uhin = Olatu, Baga
Xede = Helburu

Xabin Olaizola (HB), Errenderiko alkatearekin

UDALAREN BURUJABETASUNA LORTU BEHAR DUGU

Arazoz josia dagoen Errenderia honetako alkate gaztea. Ekonomilaria. Gorabeherarik ez da falta sekula bere herrian, eta alkatearengana jo dugu. Drogarekin izan ditzuten, eta ditzuten, prolemak, tabernari batzuek sortu zizkieten iskanbilak, hirigintza aldetik dagoen desastrea, herri mugimenduaren indarra,... «Jendea gero eta gutxiago mugitzen dela? Berriz ere batzarre baterako deia zabaldu bezain laster hiru tanketa eta dozena bat furgoneta bialtzen badizkigu poliziak...» Batez ere «soberania municipal» delakoa azpimarra dezagula eskatu digu.

HERRI-MONSTRUO BATEKO ALKATE

Bainan Errenderi ala Orereta behar du azkenean?

Une honetan galdera politiko bat da zuk egiten didazuna. Auzo Elkar-teen Koordinakundekoek egin dute honen azterketa, eta horien ondorioekin ados gaude zenbait talde, HB, EMK etabar. Alegia., Alfontso XI.enak «Villanueva de Oiarso» izenekoari bere Forua eman aurretik, hemen auzo bat zegoen, Orereta ize-

na zuena. Izen hori gero Errenderi bihurtu zen, militarren eta beste klase indartsuen eraginez, auzo honetan kobratzen zirelako errentak-eta.

Eusko Jaurilaritzak ere «Errenderia» itzulpena onartu du. Baina guk zera uste dugu, inperialismoak ezarri baino lehenagoko izen zaharrera jo behar dela.

HBko alkatea Errenderian, eta 20 kontzejaletatik 6 besterik ez...

Ez da lan eroso, ez. 6 HBkoak gara, 6 PSOEkoak, 5 PNV koak, 2 EEkoak eta bat PCKoa, orain EEkoekin dagoena. Urte askotako burruka

tradizioa dago gure herrian, eta ditugun arazoetako asko jadanik base mailako erakundeetan aztertuak daude. Horregatik esan dezakegu guk daramagula hemen mugimendu gehiena, eta beste talde politikoak horren arauera ibiltzen direla. Eta guk, herri bat era zabal batean jestionatzeko eta frankismoarekiko haustura herri mailan lortzeko kapaz garela demostratu nahi dugu.

Zuen herri monstruo honetan arazorik ez da behintzat faltako.

Ikus dezakezun era ikaragarri honetan pilatuak gauden 47.000 erren-

deriarrak gara arazoa. «Urbanismo mailan, sekula egin behar ez denaren modelo da Errenderia», definitu zuen gizon ospetsu batek. 15 urtetan 15.000 biztanletatik 45.000 izatera pasa gara.

Non sartu dute jendetza izugarri hori? Lurrak han merkeagoak zirelako, eta kontrola txikiagoa, espekuladoreek mendialdean eraiki dituzten auzoetan. Horela sortu ziren Beraun bere 9.000 biztanlerekin, Galtzaraborda bere 10.000rekin, Agustinas, etab., lehen «ciudad jardín» ziren lekuetan.

Eta orduan udaletxe berriei tokatu zaizue aurrekoen zabarkeria pagatzea.

Pentsa ezazu: orain dela gutxi arte gerra aurreko azpiegitura bera eduki du gure herriak, eta kristoren zerbitzu falta. Donostia eder eta lirain mantentzen saiatu direnak berak izan dira gurea bezalako herrietan langileak pilatu dituztenak.

Ondorioz langileen erantzuna ere indartsua izan da, eta jendea asko mugitu eta organizatu da. Errenderian hirigintza mailan azterketa sakonak egin dira eta azkenean Herri Batasuna udaletxean sartzea lortu.

DESASTREAK, EGIN DITUENAK ORDAIN DITZALA

Eslogan radikalak esan bai, baina gero posible al da horiek instituzioetan praktikan jartzea?

Udala herriagandik gertu geratzen da, eta gure jokabidea aski rupturista izan dela eta dela uste dugu hemen. Hirigintza arazoetan lehenik ikusi genuena hau zen: kapitalistek egindako kalteak beraiek pagatu behar zituztela, eta ez langileok. Orduan, bagenituen auzoak kontratistek edo promotoreek urbanizatu gabe utziak. Zer egin?

Pontika auzoarekin hasi ginen: epe bat jarri genien etxeak egin zituztenei beren lanak bukatzeko. Ez zutela egin nahi? Urbanismo lanak Udalak egin zituen eta gero kontua promotoreei pasa. Ley del Suelo delakoa guk egina ez da, baina hala ere holako zirrirtu batzuk uzten dizkigu eta gastatu genituen 18 milioetatik 17 behintzat atera genizkien promotoreei.

Ez dugu askotan ikusi holakorik gure inguruan...

Ez, ez, ordurarte sekulan egin gabea zen hori estatu espainolean.

Hori ikusi ondoren ez al dira espabillatu beste auzoak egin dituzten etxegileak?

Bai azkar asko! Agustinas auzoan oraindik obrak egin gabe zituztenek ikusi zuten ze jokabide generaman, eta negoziatzera agertu ziren. Guk ordurako bukatu ez zituzten obren eta bete gabeko konpromezuen azterketa egina genuen. Beraiek kontraproposamen bat egin, eta azkenean ados jarri gara: 10 milioi ematen dizkiote udalari, gainera lokalak eta gainera 5.000 metro terreno. Tratu honetatik Udalak garbi 30 milioi aterako ditu.

Galtzaraborda auzoan berdin egitera goaz. Hilabete eman diegu promotoreei beren lanak, bete ez zituztenak, buka ditzaten.

Dagoeneko eraikiak dauden auzo desastre horiek urbanizazioa bukatzeaz kanpo lanik ez zaizue faltako halere.

Hemendik aurrera egiten dena ere bideratzen lana dago. «Normas Subsidiarias» deitzen direnak egin ditzan arkitekto talde bati eman diegu enkargua, eta horrek gerorako ere ahalmen berria emango dio udalari, zenbait lurri «cambio de uso» ezartzeko etabar. Aurrerapena maiatzean egin egingen da.

Gu udaletxetik ateratzen, hirigin-

tzazko ordenamendu guztia bukatua utziko dugu. Eta horretaz gain, udala 600 milioiko inbertsio batean sartu da urte hauetan.

ARAZOAK KONPONTZEKO ERABAKI SENDOA

Zer gertatu zitzaizuen tabernariekin, batzuek ez zizuetela zerbitu nahi-eta?

Azken urteotan taberna, pub eta holako asko sortu zen, ia kontrolik gabe, eta auzo elkarteak kexu ziren: soinu gehiegi egiten zutela, ordurik ez zutela errespetatzen,... Guk nagusiekin hitz egiten genuen, baina alferrik.

Azkenean, aspertu ginenean, albiste pasa genien: multak jarriko genituela, 5.000koak eta bigarrenen 10.000koak. Eta berean segitzen bazuten itxi egingo genituela. Batzuek ez zuten kasurik egin, eta hola astebe-tean zazpi itxi genituen.

Alde horretatik guk gure asmoak oso garbi dauzkagu: udalaren burujabetza defenditzen dugu, herri barruko arazo guztiak dira herriak konpondu beharrezkoak.

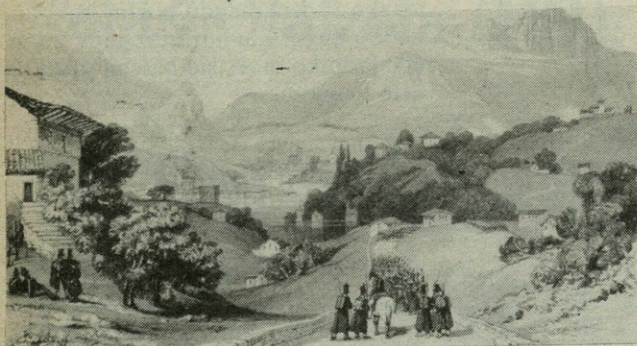
Drogazale batzuk harrapatu zenituztela-eta istilurik frango sortu duzue horrekin ere.

Errenderian eta inguruan droga asko zebilen eta dabil, eta inork ez zuen deus esaten. Gure asmoa ez zen inor espetxeratzea izan. Bakarrik, jendeari arazoa zein larria zen ager erazi nahi geniola, eta norbaitek manipulatzeko zuela. Hamar-dozena bat harrapatu genituen, ekarri, haiekin hitz egin eta utzi egin genituen. Lehen aipatu dizudan soberania municipal horren barrenean.

Hemen LSD, heroina etabar erruz sartzen dute, asko eta merke. Eta drogodependentzia gaiso daudenei laguntzeko, Diputazioarekin batera, arazo horientzako etxe bat zabaltzera goaz Beraunen. Familiarrek ere bestalde eskatu dizkigute lokalak bilerrak-eta egiteko. Granja edo baserri bat jarri nahiean dabilta gaiso horiek «deskolatzeko».

Langabeziaren arazoan ez dakit udalek zenbat egin ahal izaneren dute.

Zerbait bai. Eusko Jaurlaritzak horretarako fondo bat sortu du, eta 40 milioi egokitu zaizkio Errenderiari horietatik. Arazoa zerean sortzen da: diru horrek soreraizten dituen lanpostuen banaketarakoan.

Kontrol komisioak hor daude, ELA, CCOO eta UGT barruan direlarik.

Errenderian lehendik zegoen mar-txan langabeen batzordea, eta gure ustez horien batzarreak kontrolatu behar zuen diru horren erabilkera. Gorabeherak orduan zentrale maioritario horiekin sortu ziren, baina azkenean gure iritzia onartu zuten.

Lanik gabeek egin zuten beren batzarrea, eta beraiek erabaki zuten nortzuk ziren beharrik haundiena zuten 140 horiek, ofiziotan banatuta, noski: hainbeste harotz, hainbeste hontako,...

Eta nola agertu zen komunikabideetan Errenderiko alkateak lana HBkoei ematen ziela eta hori guztia?

PSOEek zabaldu zuen panfleto bat izan zen. Dena dela, bera ez beste talde guztien artean «querella criminal» bat jartzea erabaki zuten udaletxean. Hori da gezurra denaren aprobarik haundiena, eta langabeen asanbladan esango dizutena galdetzen badiezu.

Dirua iritsi zen, halere, azkenean Gasteiztik, eta Euskao Jaurlaritza-koek ere aitortzen dute oso ongi eraman dela bere erabilkera Errenderian.

Errenderia batean 140 laguni lana ematea ez da izugarria, dagoen langabeziarekin.

Begira, arazo hori ez du guk sortu, baina guk ere gure eginna-halak egin nahi ditugu diruaren nolabaiteko bir-banaketa bat lortze aldera. Irabazten dutenek ordain ditzatela zerbitzu publikoak, eta lanik gabe daudenek zerbitzu horik dohan: autobusak, udalaren zergak, benefizentzia hobetu,...

GURE PROLEMA GUZ-TIAK, GEUK KONPONDU

Mozio politikoekin beste lekutan sortu ezin duzuen makina bat istilu

sortuko zenuten udaletxean.

Guretzat, herriari interesatzen zaion edozertaz hitz egin behar da udaletxeetan. Salvadorretaz mozio-bat aurkeztu genuen. PNVkoek hola-korik ez zutela eztabaidatuko. Egun haietan ordea Diputazioan Iberdue-roren aldeko mozio bat zegoen ezta-baidan, eta ixildu egin behar izan zu-ten. Azkenean gurea atera zen aurre-ra.

Gero ikusi duzu Europako De-mokristauek, PNV barruan, nola ate-ra diren Salvadorrekin. Noski, gauza bat da Alderdiko burukide izatea eta erabakiak geopolitikaz-eta har-tzea; eta bestea herrimailan mugitzen den militantea, egunero bere lagune-kin tabernan aurkituko dena.

Presoen arazoak eztabaidatzen di-renean hori nabarmenago agertuko da.

Jakina. Ez da «terrorismoa», hor goian dagoen hitz borobila, eztabai-datzen. Errenderiko presoen, Pika-bearen, Arozenaren eta beste guztien askatasuna eskatzen da. Hor PNVkoak ezin dira kontra atera. Ho-rietako batzuen gurasoak betidanik dira alderdikoak, asko lagunak,... oso gertu geratzen dira. Bere preso eta errefuxiatuak hainbesteak behin bisitatzeko erabakia hartua dauka udalak.

Udal burujabetza eta soberania hainbeste aipatuz norbaitek farre egi-nen du.

Herritarrei dagozkien arazo guztie-tan udalak sartu behar duela uste du guk, herritar guztiek. Hori, bestalde ez da gaur guk asmatua. Sabino Ara-nak ere soberania municipal hori al-darrikatzen zuen. Eta berak sortu zuen alderdiaren organigraman, Errenderiko Uri Buru Batzarrekoek, Bilboko UBBkoek haina agintzen zu-ten.

Udaletxeen barnean jarraitzea inte-resgarria al da Herri Batasunaren-tzat?

Nik neurea esango dizut: bai!

Udal-lanetan sartuak egotea egoki deerizkiot, herriaren interesak defen-ditzeko balio duelako, behar den le-kuan gauzak behar bezala salatzen, arazoak ongi jestionatzen eta ruptura alderako ekintzak eramaten gaitasu-na badugula erakutsi behar dugula-ko.

Baina, oso ongi jakinez lan horre-tan sartzen direnek koerenteak izan behar dutela, nora eta nola joan nahi duten argi eduki behar dutela. Koe-rentzia horren barruan lehen maila-koak dira egiten denaren trasparen-tzia eta berri ematea.

Jendea kontent al dago zuen lanare-kin?

Errenderiko HBk aztertzen du bere lana eta egokia dela uste du. Gure bi-dea garbia da eta informazioa ere ematen da. Jendeak hori baloratuko duela uste dugu. Egun batean jen-deak popatik hartzera botatzen gai-tuela? Behar baino azkarrago joan garen seinale izanzen da. Hori dudarik gabe esaten dizut. Egiten ari garena eta gure bide osoa ongi aztertu ordez norbaitek komunikabide batzuetako kanpainei kasu egiten badie, beretzat okerrago. Nahi duenak bai enteratze-ko eta bai parte hartzeko bideak ba-ditu.

Eta zer pasako da azkenean auto-pistarekin?

Autopista libratzea Errenderiako egoera zuzentzeko lehenengo pausoa da, beharrezkoa. Horretaz mintzal-diak, azterketak, okupazioa,... egin ditugu, kontzejalok gure kotxeekin joanda. Euskal Legebiltzar ego Parla-mentuak ere onartu zuen askatzea, baina azkenean ez dira ados jarri Eu-ropistas eta Eusko Jaurlaritza.

Guk esaten diegu espropia dezate-la, guk gure herrian batzuei egin die-gun bezala, eta berriketak uzteko. Gipuzkoa erdiaren egoera dago hor jokoan. Baina Eusko Jaurlaritza atzera egiten hasi dela uste dut.

Donostiarako beste autobia bat ere proposatu du norbaitek

Autopista %9an besterik-erabiltzen ez denean? Ez, ez, holako astakeria-rik ez du ametituko. Autopista be-har da bere peajetik askatu.

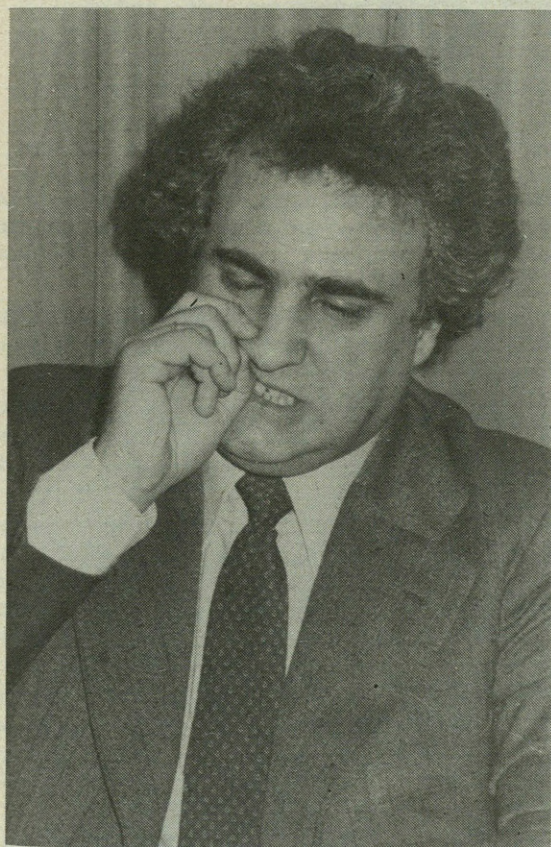
Noski, beldur dira: orain Errende-rikoekin eta gero Eibar eta Ermua-koekin. Begira, interes politiko eta ekonomikoak hor egongo dira, baina gauza bat egin behar denean egin be-har da.

ARTASO

BANDERARENA BAI. ETA MONZONEN EGIAK?

Monzonen oroimezko mitinean Espainiako Monarkiaren bandera erre zutela bi gaztek eta makina bat hauts harrotu da bazterretan. Han ordea beste gauzarik ere entzun ahal izan zen. Eta garrantzi haundiagoa zutenak. Bizi zenean Telesforo zaharrak (erotua omen zegoen!) esandakoak aidean bait diraute oraindik ere. Zer gertatuko da Nafarroarekin? Eta presoak non daude, Estatuarekin irtengo ziren haiek? Eta gure burujabetza? Eta...

Kasetean grabaturiko bere ahotsa entzun eta... gure Monzonek azkeneko gertakariak komentatzen zituela ematen zuen!

MUGICA.. MUKITSU

Etsairik ez zaio faltako, ziur, ARGIAri. Baina lagunak eta infiltratuak ere mundu guztian ditugu.

Horietako batek, Mugica Herzog izpiatzeko kontratatua dugunak, K.U., pose dotore honetan harrapatu zuen. Galdetu omen zion ez nori botatzeko ari zen egiten bola hura. Bere sekretua ezagutzerik ez lortu, ordea.

HEGOAFRICA ETA MENDI ZINEMALDIA

Donostiako Mendi-Zinemaldiaren barruan (pelikula ederrik eskaini digute, egia da) Hegoafrikako ordezkariak berea agertu zuen. «Pintura rupestreak». Han erakutsi zizkiguten beren erre-serba naturaletako aborijenak, arraroak, bixiak, interesgarriak. «Gure nazioan holako batzuk baditugu oraindik ere bizirik».

Azkenean, mundu guztia txaloka. Pelikula polita bait zen. Inork ez zion galdetu, noski, ez zer gertatzen zen bigarren mailako herritar haiekin, eta haiek animarik bazuten ala ez. Ez zen edukaziozkoa izango.

FITO ASKATU

Adolfo Rodriguez, Fito, eraman dute, bederratzian, komisaldegira. HABen euskara ikasi nahi duten horiek nola lan egiten duten ezagutzera noski. Guk badakigu «uniformezko langile» horiek ez direla beste langileekin alderatzekoak. FITO ASKATU! oihukatu nahi dugu, ziurrenik torturatzen ari duten polizia bost axola zaiela badakigu ere.

Fito filosofiako irakaslea da Euskal Herriko Unibertsitatean, Udako Euskal Unibertsitateko partaide eta ARGIAkookin batera UEU prestatzen joateko zenbait ekintzatan artua dago.

HABE ETA GOARDIA ZIBILAK

HABE aipatu dugula aprobetxatuz: nork deitu zien goardi zibilei Hondarribiako albergea (ikasleak ospedatuak zeuden etxea) jendez garbi zezaten? Labaien, Amatiño eta Txbarrik zerbait esan beharko dute hontaz.

Nola justifika euskaltzale batek beste batzuei goardia zibilak botatzeari?

HABeko zuzendaritza, bestalde, ikasleek beren huelga hasi zutenean azkar asko atera zen «kurtsoa errepetitu behar dutenak dira» esanez. Tontoenak zirela alegia. Istiluen oinarrian egon diren lau «uniformezko langile» horien eginkizuna zein den ez ziguten argitu. Ea Fitok guri azkar adierazteko zoria duen.

QUE SE VAYAN?

Bai, zera, gu bezain euskaldun omen dira-eta. Gure gurasoak haundiak ikusteko jaioak zirela? Ari zaigu guri ere gure partea tokatzen.

Que se vayan? Ez ez, orain QUE APRENDAN VASCO! Kirofanoa euskaraz goxoagoa izango dela dudarik ez dago.

BELDURRAK, GEU

Behin eta berriz entzuten dugu mundua bi bloketan zatitua dagoela: USA eta URSS, esaten da. Egia da hau? Agian bai, gauzak azal samarretik begiratzuz gero.

Bada, gaurkoz azal samarretik begiratu ditugu —ahaztu gabe, USA eta URSS-en «atzean». gainerako herri guztiak daudela, nola edo hala batekin nahiz bestearekin posizionaturik. (Zoritxarrez, bien artean hautatu beharra gertatzen da; txikikeria bat aipatzekotan, izenekin beraiekin, inguru hauetan United States of America-ren siglak badakizkigu jakin ere, sobietarrek heuren estatuari nola esaten dioten idearik ez ordea; non gaude?)

Bi bide kontrajarri badira behintzat. Eta kontrajartasunak dialektika esan nahi du. Nolako dialektika gertatzen da hemen?

Mende honi gainbegirada bat bota iezaiozu, eta joera bat ikusiko duzu: sozialismoarako joera —horregatik kapitalismoa azkenekoetan dagoela diotenek optimismoa justifika daiteke.

Hau USA-tarrentzat eramangaitza da. Zerbait mantendu nahi eta, jo-take aritzen dira joera hori erakusten duten herrien kontra.

Eraso hauen aurrean, URSS-tarrek zeregin garbia daukate: eutsi na-

zioarteko bakeari, nazio bakoitza bere etorkizunarekin konpon dadin. Herrien bide naturalak sozialismoaren elkartuko direlakoan daude.

USAkoek, komenientzien arabera, bi aurpegi erakusten dute: negoziatzaileen aurpegi txintxo, edo-ta borrokalarien aurpegi izugarria. Orain bigarrena tokatzen da nonbait. Herriek «onetan» kasurik egiten ez badute, txarretan komentzitu beharko.

Dialektika honetan, beldur izateko motiburik bada. Herriez ez baitute amorerik emango eta ez dezatela eman. Baina, bistan da, besteek ere ez.

Horrelakoetan gaudelarik, gerra nuklearraren arriskua, gerra biologikoarena, nola ez ikusi?

* * * *

Baina bakoitzak nahi duena nahi duenean nahi duen bezala ikusten du.

Hau da gauza hau: USA-n **Krisisa gertatuz gero** izenarekin liburuska bat argitaratu berri dute, eta milaka zabaldu. Bertan bonba atomiko bat eroriko balitz zer egin beharko litza-tekeen azaltzen omen da.

Liburuska honek animalien tratamenduaz ematen omen du xehetasun asko: etxeko behelaldean uztea komeni dela-ta, bi astetarako edaria eta

janaria uztea komeni dela-ta, beste zenbait horrelako. (Iparramerikako ardi-behietaz ardura honek bihotza samurtzen digu).

Palttsburgh izeneko hirian ebakua-zio bat antzestuko dute (bai teatroa, bai!)

Bonba erabiliko luketen lehenak, beraiek dira ordea: munduarentzat norainoko arriskua dagoen, beraiek dakite; beldurra, beraiek darabilte.

Baina ez. Orain haien herriari bonba atomikoa herri komunistaren batetik etortzeaz daukatela sinestarazi nahi diote. Bai eta sinestaraziko ere. Bai eta hemengo bati baino gehiagori ere.

Horrela justifikatu ahal izango dituzte hurrengo erasoaldiak, defentsa propioan egiten dituztelakoan.

* * * *

Ofentsiban nor, nor defentsiban, irakurleak ikusiko du.

Nik zera esango dut bakarrik: USA-tar horiek ez direla ezer onik prestatzen ari, beraz beldurra geu —USA-tar ez garenok— egon gaitzkeela, eta defentsa sistemak ere, geuk behar ditugula pentsatzen hasi.

Ez besoak uztarturik noski.

Pablo Sastre

EJERZITOAREN AUR- PEGI BAT

Sábado Grafico aldizkarian irakur dezakezue artikulutxo bat, ejerzitoaren ekintzei buruz oso interesantea dena. Esan behar da sinatzen duena militar bat dela:

«El último día se palpa la tristeza de la despedida, si bien todos disimulan. Al final de la jornada todos saben cuál es su sitio; los niños han aprendido la correcta posición de firmes, algunos saludan militarmente. El alcalde, que insensiblemente ha avanzado algo, lo suficiente para que se note, suele ser llamado por el capitán, que le invita a que arríe la bandera. Duda, avanza, no acierta; aún cuando no se le ven los ojos, las lágrimas en ellos se notan en el temblor de las manos... El silencio es total y nadie lo rompe... Para ese momento final, tras el toque de oración, algunos capitanes, según ejemplo que va cundiendo, guardan su sorpresa, a modo de traca final: dos soldados avanzan; uno lleva en sus manos una bandeja en postura de ofrenda, el otro recoge la bandera, la pliega con mimo y se dirige a la primera autoridad, a quien

se la ofrece en nombre de la unidad. El alcalde ya ni puede, ni sabe, ni quiere ocultar sus sentimientos...»

Nik nahi dut ikusi horien bat gure alkate Alkain edo Castañaresekin

GALIZIAKO ITSASOA

Estatu honetan bizilagun guztiek esan diezagukete zerbait. Irakur ezazue zer pasatzen zaien gallegoei, adibidez:

«Cada día pasan frente a las costas gallegas un millón de toneladas de petróleo que, en su mayoría proceden del golfo Pérsico y se dirigen a los puertos del Reino Unido y norte de Europa. Los grandes buques tanques se cruzan con docenas de cargueros que, desde aquellos mismos puertos, transportan diversas mercancías desde los países industrializados a diversas naciones de África. El cuadro se completa con el cementerio de residuos radioactivos, localizado a 750 kilómetros del cabo Finisterre».

Orain pentsa ezazue zer arraiak jango dituzten gallegoek. Horregatik normala da Fragarí gero botoa ematea, intoxikatuak daude eta.

besteena EJERZITOAREN BENETAKO AURPEGIA

Baina ejerzitoaren egiazko aurpegia oso desberdina da. Punto y Horak, bere azken alean, 255.an, horrela dakargigu:

«El 23-F es una fecha inolvidable para los habitantes de la Maragatería, una comarca leonesa situada en las inmediaciones de Astorga. Inolvidable porque, más allá del pronunciamiento de Tejero, Miláns, Armada y Cía, ese día se publicó en el Boletín Oficial del Estado una orden ministerial de expropiación forzosa de 61 kilómetros cuadrados de la zona, para instalar un campo de tiro militar. Ello compromete seriamente el futuro de los habitantes de 14 pueblos de la zona dejándoles sin medios de subsistencia y expuestos a graves peligros.

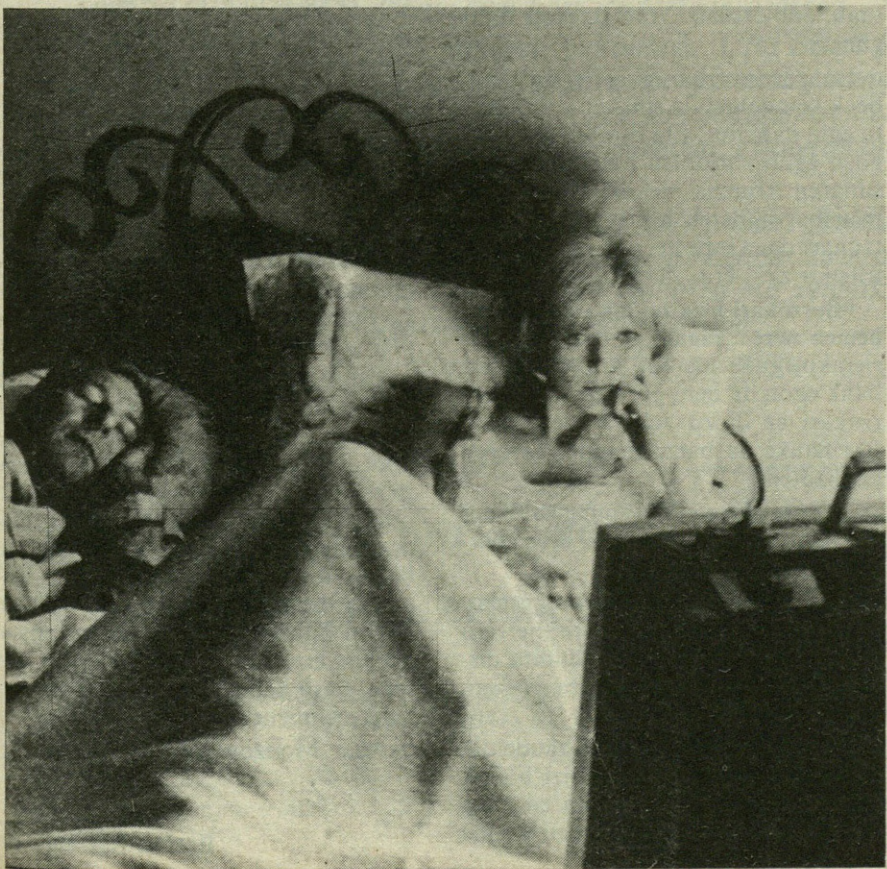
Lógicamente de subsistencia y expuestos a graves peligros. Lógicamente, los afectados han empezado a movilizarse contra este proyecto, pese a que el gobierno y el «poder fáctico» ya han emprendido algunas medidas represivas contra la propuesta, como por ejemplo el procesamiento del antropólogo Tomás Pollán».

Hemengo alkateek ere negar egingo dute, baina hauek amorruez.

TELEBISTAREN POZOINA

Intoxikatzea mila mota desberdinetan egin daiteke, adibidez telebistarekin. Horrela esaten digu El Papusek:

«Se ha sabido, qué cosas tú!, que los españoles ven por término medio tres horas y media de televisión al día. Sociólogos, psicólogos profetas, filósofos, historiadores, carteristas y metemanos ya tienen la vida resuelta. Han encontrado la piedra filosofal para demostrar con datos todas sus teorías. El aborregamiento colectivo llega a través de la nueva pantalla. En dosis masivas. En dosis crecientes. Meapilas, pelotas, macarras, chuletas y vírgenes, captan las ondas y se alimentan de chorradas embotecedoras. No se extrañen si los seres del año dos mil se llaman Chanquete, JR, Heidi, Marco, Claudio, Maya; Falconeti, Naranjito, Pixie, Dixie, o Ibañez Serrador. Siempre habíamos dicho que España era un país donde el enchufe triunfaba siempre: ahora está más claro que nunca».

ASKATASUN ARRANOAREN URTEHURRENEAN

«Ez dugu beldurrik, ez dugu lotsarik, nor geran, zer geran aitortzeko». Zoritxarrez hau ez da egia gure Euskal Herri zaharrean. Batzuk bildurrez gaude zer geran eta nor geran argi ta garbi azaltzeko besteen aurrean. Denborak aldatu dira, edo aldatu erazi ditugu. Bainan batzuetan hala ere zure abestiak airean entzuten dira bere gutuna zabaltzen.

«Hi gudari, herriko zaindari, Gernikako sua begietan argi». Urruti dago Gernikako sua euskaldun askorentzat, beren sustraiak, beren odola saldu duten euskaldunentzako. Otsoa pozik dago ardiak sakabanatuak ikustean. Eta zer gehiago nahi du?

«Euskaldunak banan banan hiltzea, otso beltzak ez du beste nahirik». Ez, ederki esan zenuen bezala, ez du beste nahirik, eta euskaldunak ari gera bere nahia erreztan, gure heriotza aurreratzen, artaldea utziz eta bakoi-tzak bere bidea hartuz.

«Ez gaituk lapurrak, ez eta zakurrak kataiaz loturik ibiltzeko; Gizonak bagera jo zagon aurrera gure herriaren jabe egin arte; Askatasunaren hegala azpian kabia egiten ohituak gare; Aspaldi ibiltzen ikasia dugu otsoa eskutik hartu gabe». Ai ene!, zenbat kate eta zenbat odol daukagu gaurko Euskal Herrian. Ez, ez gera lapurrak, ezta ere txakurrak, bainan danok daukagu kate bat zintzilik. Puerton, Sorian, Carabanchelen, Nanclaresen, daudenak (presoak Espainian), eta Euskal Herriko etxe, kale, taberna eta eskoletan ibiltzen garen euskaldunok ere.

Ez dakit oso gizonak garen gure

etsaiek ematen dizkiguten apurrak hartzeko belaunikoz jartzen geroan; Ez dakit oso euskaldunak geroan erdaldunek gure ama euskerari egiten dizkioten isoka eta meziprezuak ikustean, begiak ixten ditugunean; Ez dakit zainetan odolarik degun gure anai-arrebak, gure seme-alabak, gure gurasoak, gure neska-mutilak... erahilak, zaurituak, espetxeratuak, herbesterratuak, bortxatuak, zigortuak, jarraituak, makurtuak, odoleztuak... sumatzen ez ditugunean.

Hala ere noizbait gure herriaren jabeak izango gerala sinisten dut, sinistu egin nahi dut. Eta oso urruti ez dagoen egun zoriontsu batetan askatasunaren irrintzia mendiz mendi, ibarraz ibarra, herriz herri, ahoz aho entzungo da. Gure herriari bere ordua iritsiko zaio ere. Zergatik ez?

«Borrokari luza zaidak eskua, huna hemen nerea zabalik». Bai borrokarietako, gudarietako, zure eskua zabalik egon da beti, gure herriaren borrokari ez diozu zekula ezetz esan; Eta haxe da batzuek inoiz barkatu ez dizutena.

Zu izan zinen euskaldun gizaldi baten izarra, bere norabidea, bere aber-tzaletasunaren ikurrina.

Zu izan zera, baserrietako gure aiton-amonen moduan, gure herriko ipuinak eta eginkizunak kontatu dizkiguzuna. Gure sustraietara eraman gaituzuna.

Eta orain gure artean ez zaudenik, nahiz eta zure oroimena bizi bizirik egon, suaren ondoan, ipuin eder eta atsegin bat kontatuz, dagoen aitona

bezela gogoratzen zaitut.

—Joan da gure herriko arrano zaharra, joan da gure aitona maitia,... euskaldun sutsua, abertzale amorratua, euskalzale aspergabea, gizon zintzoa,... Bainan arranoaren itzala oso zabala da, zabalegia, Euskal Herriaren etsaiak sinisten dutena baino askoz haundiagoa, eta edozein egunean zoriontasuna itzuliko da betiko. «Nola dantzatuko denok belaunikaturik» egun zoriontsu hortan.

«Gerokoak geroko utzi, gaur herriak ziok nahi diat bizi». Bai gure herriak bizi behar du, bizi erazi dugu. Gerokoan bideak biderkatuko dira, bainan gaur «abertzale izan ezker, gauden denok anai». Hori da bide bakarra.

Gure batasunaren egalez, burujabetasuna lortuko dugu, gure hizkuntza nazionala dagokion lekuan jarriko dugu, eta aberritik bidaliko dugu otsoa betiko.

Egun haundi hortan, aldare bat eraikiko dizugu Gernikako Arbola-ren azpian, eta zure izena Monzon, gure basoetako pago zaharrenetan ipiniko dugu zure oroimena beren odol zaharrekin nahastu dedin. Eta txalapartaren doinua entzungo da bazter urrunetan, gure mendi gailurretan berpizkundearen sua pizten dugun bitartean. Eta egun zoriontsu hortan ere, malko eta negarren artean, baso bat txanpaina edango dut zure oroimenez.

Agur Monzon! Garaipena arte!

Karlox Barrentsoro

Agur!

Argiak Bere 922. alean Stultifera Navis literatur aldizkariak artikulua bat zekarren, I.U. batek sinatua. Azken paragrafoan,

egileak «Gasteizko zentralismoan sorturiko filologia fakultatea» (sic) aipatzen zuen.

Jakin nahi genuke I.U. jaunak edo andereak zergatik idatzi duen hori. Gure Fakultatea (Gasteizen eta Donostian banaturik Sailak) 1977an sortu

zen. Berriki, Fakultatea bikoiztu da izenez eta legez: Gasteizkoak aurrerantzean Filologia eta Geografi eta Histori Fakultatea izango du izena, eta Donostiakoak Filosofi eta Hezkuntz Zientzietako Fakultatea.

«Zentralismo» hitza guri

zergatik egozten zaigun, bada, ez da inondik ikusten.

E. Knörr
Gasteiz

ARGIA 3.000.000

Dirudienez Aurrezki Kutxei ez diegu konfiantza haundiegirik eskaintzen eta oraintsu ukatu berria digute Kutxa bati eskatu genion 3.000.000ko dirukreditua.

Horren aurrean, eta beste zenbait kutxetan ere kredituak lehendik ditugularik bide bat geratu zaigu, diru hori jendartean osatzea.

Nola? 300 lagunena bila gabiltza bakoitzak, URTEBETERAKO, 10.000 pezta utzi diezazkigun. Lagun batek diru hori uzten digunean bi paper egiten ditugu, bata berak gorde dezan, dirua guri eman digunaren eta nori eskuetan jarri dionaren testigu bezala. Eta bestea guretzat, eskuetan noren dirua dugun jakiteko.

Paper horretan agertzen da: dirua nork uzten duen, zuzenbidea, telefonoa; dirua nork hartzen duen, zuzenbidea telefonoa. Zenbat diru uzten den. Horretarako ireki dugun kontu korrontearen titularra eta zenbakia. Eta azkenik hartzailearen eta emailearen izenekin, gure seilua.

Jadanik batzuk bildu ditugu. Gehiago behar ditugu.

PREST AL ZAUDE

ARGIARI URTE BETERAKO

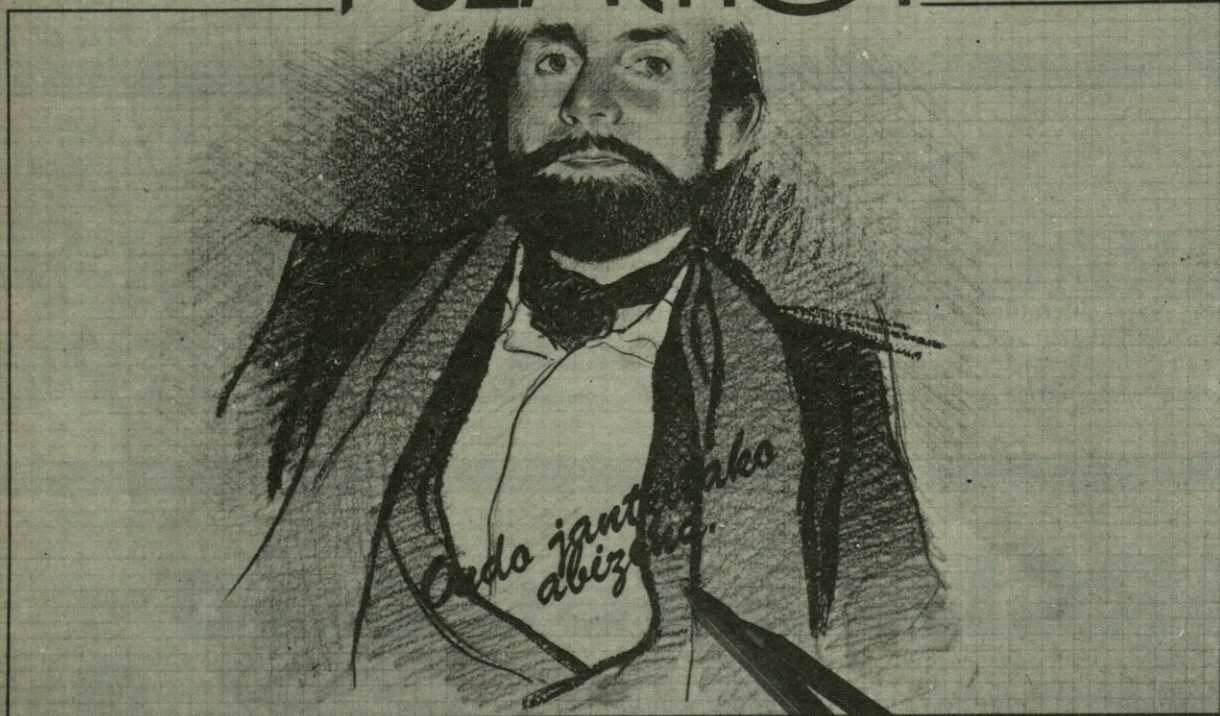
10.000 PEZTA UZTERA?

Orduan dei iezaguzu: goizetik (943) 28 33 99
arratsaldean (943) 42 52 13

HONDARRIBIAKO ZURUBIGAINEN
ETXEA DAGO SALGAI
Dei: 51 20 35

AUZMENDI

SASTRE-VERGARA I.
DONOSTIAKO ESTILOA.

HARPIDEDUNEI OHARRA

Hasiak gara dagoeneko 1982-ko harpide sariak kobratzen.

Ez ezazue ahaztu ARGIAren etorkizun larria HARPIDEDUN GUZTIEK beren abonamendua txintxo ordaintzearen esku dagoela. Horregatik:

— kontu korrontearen zenbakia eman diguzuenok, sar ezazue berehala dirua.

— errenboltsoz ordaintzen duzuenok, utzi etxean postariari ordain diezaion abisua. Errenboltso bat itzuli, hartu eta zuei berriz bidaltzeak guri diru asko kentzen digu.

ZUK ERE ORDANTZEA BEHARREZKOA DU ARGIAK

bonba atomikoa edonoren eskutan (eta II)

NORK KONTROLATZEN DU PLUTONIOA

Bonba atomiko bat egiteko behar diren lehengaiak eta horiek munduan zehar nola banatuak dauden aztertu genuen joan den asteen. Uranioa, bere bi motatan, 235 eta 238, ikusi genuen eta baita plutonioa ere. Plutonioa ere zentrale nuklearretan nola sortzen den esan genuen, eta hori lortzea zein erreza den ere bai. Zentraleetan sortutako plutonioaz baliatzeko ordea, birprozesaketa teknikaren jabe izan beharra dago.

FRANTZIA, BIRPROZESAKETAN NAGUSI

Erresuma askok sortzen du plutonioa, zentrale nuklear eta abarretan. Gero ordea, hori erre diren beste materiale guztietatik berezi behar da. Hori da birprozesaketa teknika.

Teknika zail hori urte askotan zehar sekretupean gordea egon da, interes militarrengatik; Mendebaldean, USAko **Stanford**, Britainia Haundiko **Windsale** eta Frantziako **Marcoule** ziren lantegi bakarrak. Baina laster hasi ziren Europan ere hedatzen, Belgikatik hasita, 1966an. Dena dela, teknologia hau oso delikatu zela ikusi zen eta 1974an Frantziako La Hague ez beste fabrika guztiak itxi ziren.

Harma atomikoak hedatzeko, **birprozesaketa da beharrezko pausua** eta teknika hori mendera dezan edozein estatuk bere eskuetan bonba duela esan dezakegu. Hori ongi zekiela saiatu zen USAko **Carter** lehendakaria birprozesaketa fabrika berriei ostopoak ezartzen, bai USAn bertan eta baita beste estatuetan ere. Alferrik zen: aleman, italiano, belga eta frantsesak beren esperimentuetan gogor ari ziren-eta.

USAn jokabidea arazo honetan

garbia da: berak kontrolatu nahi luke plutonio guztia. Horregatik eraikitzen diren zentraleetan, kontratueta-ko puntu bat materiale irradiatuen kontrola da: edo Iparrameriketara itzuli behar du edo «pizinetan» pilatu edo Frantzian birprozesatu, amerikarren baimenez. Jakina, joan den urtea arte, Iparramerika eta Errusia ziren uranio aberastuaren egile bakarrak, eta beste estatu guztiek horretara makurtu beharra zeukaten.

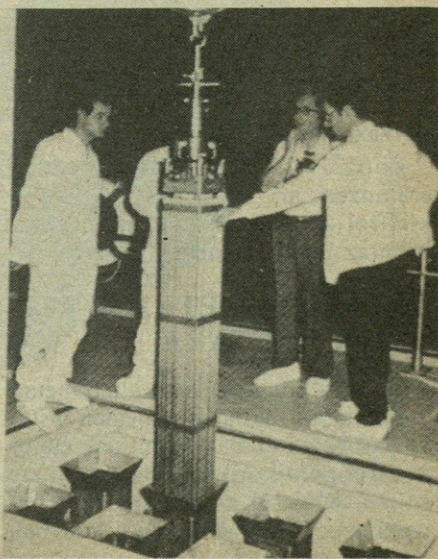
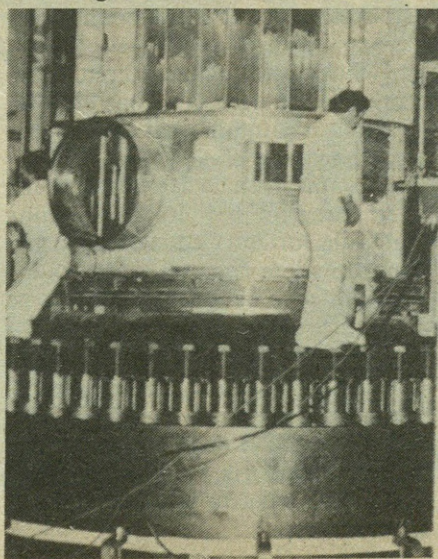
Frantzia hala ere birprozesaketa fabrikak atzerrira saltzen espezialdu zen. Dagoeneko, Israeli bat saldua

dio, lehen uranio naturaleko erreaktore bat saldu zion bezala. Ondoren Japonekin jarraitu du, Tokai-Muran Saint-Gobain Pont-à-Moussonek eraikitako fabrikak ia sekula ongi funtzionatu ez badu ere.

INORK KONTROLATZEN AL DITU ZENTRALEAK?

Energia Atomikoaren Nazioarteko Ajerntzia da (EANA, erdarazko AIEA) 1957-tik materiale eta ekipo nuklearrak beren helburuetarako eta ez bestetarako erabiltzen direla garrantizatzen duena. Hor sartuak dauden estatuak konpromezua hartzen dute, erabiltzen dituzten materialeak «**enerjia atomikoak bakeari, osasunari eta aurrerapenari ematen dien laguntza bultza eta azkartzeko**».

Arazoa zera da: nola garrantizatu helburu horiek beteko direla, eta materialeak ez direla bestetarako usatuko? Horretarako Ajerntziak garrantia

batzuk ezarri zituen 1970ean. Urte horretan bertan sinatu zen arma nuklearrak ez hedatzeko Ituna, 14 estaturen artean. Hala ere itun horretatik kanpo geratu nahi izan dute behin eta berriz Frantzia, Txina, Brasil, India, Israel, Hegoafrika, **Espainia**,... eta holako estatu garrantzitsu askok.

1975ean bestalde «Londresko Klub» sortu zuten 15 estatuk, arma Nuklearrak ez Hedatzeko Itunaren puntu asko hartuaz eta EANAren kontrolari indar haundiagoa emateko asmoz, batez ere uranioaren aberasketa eta birprozesaketa lantegietan. EANA-AIEA erakunde horrek **150 inspektore** ditu gaur egun, nazioarteko mailan.

Nola kontrolatu zentrale eta lantegietako materialeak? Barruko plutonio, uranio eta beste produktuen kopurua, lantegi horren funtzionaketari xuxen-xuxen dagokiola frogatu behar da. Hau da era bat: **muestrak hartu** eta laborategietan azter ditzatela. Erresultatua aste batzuen buruan jakin ohi da. Baina erregaia leka edo dispositiboren baten barruan bada-go?

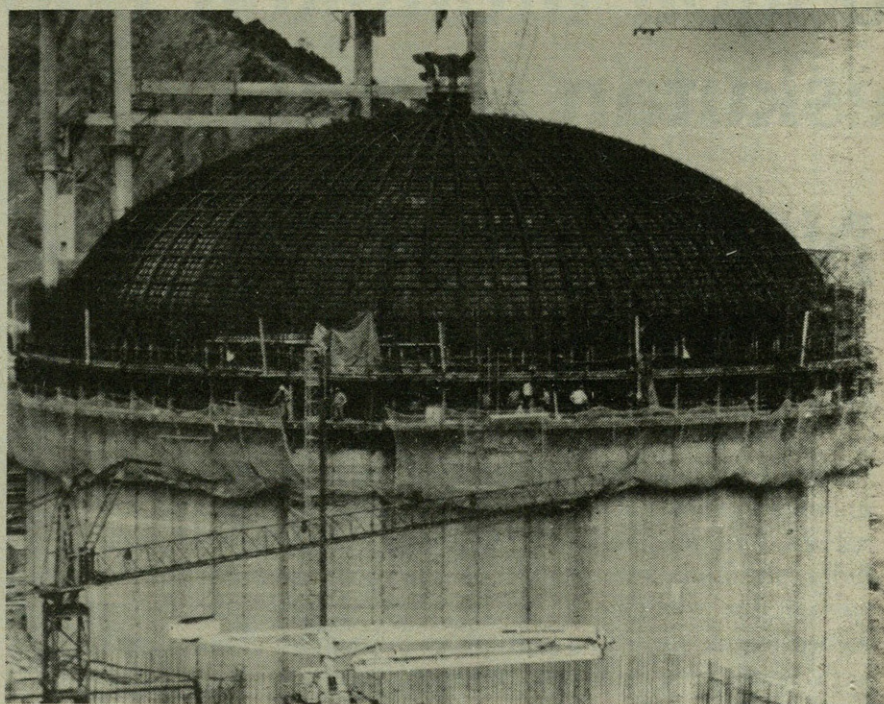
Orduan espektrometriaren bidez **gamma izpiak** aztertu beharko dira. Irradiatua den erregaia, bestalde, Tcherenkov ondorioagatik, **argi urdin** bat sortzen du eta erregai horren iraupenaren berri ematen digu: argiaren indarra, irradiazioaren arauera-koa da.

Horretaz gain, ontziak inork ez dituela ikutu frogatuko duten **seilu** moderno batzuk ere badaude. 10 edo 20 minutuz behin argazkiak ateratzen dituzten **kamarak** ere erabil ditzakete inspektoreek. Estatu batzuek pelikula estatuan bertan eta baita instalazioan bertan ere aztertua izan dadila esijitzen dute. Eta oraindik esperimentu mailan daude polaroid motako kamarak eta mugimenduak rejistratzeko beste zenbait sistema.

Zortzi estatutan proba moduan erabiltzen ari da EANA-AIEAren kontrol zentralizatua, edozein gora-beheraz berri emanen lukeena.

DEMOKRAZIETATIK TEK-NOKRAZIETARA

Bai aste honetako artikulua honetan eta baita aurrekoan ere, begien bistara datorkigu ez Parlamenturik eta ez kontrol politikorik ez dela aipatu ere egiten. Kontrol guzti hori, eta kontrolatzeko antolaketa bera ere bai,

teknikoek (inspektoreek-eta) betetzen dute. Mendebaldeko demokrazietan Administralgoa azken finean Parlamentuak kontrolatzen duela gauza ezaguna da, teoriarik behintzat. Orain: AIEAko inspektore horien gain (pentsa zentrale eta beste lantegi nuklearretako materialeen kontrola dutela) ze neurritarainoko kontrola edukiko du?

Izan ere, erregaiek mehategitik hasi, aberasketa fabrika, zentraleak, birprozesaketa, almagazaketa edo itsasoratzea eta abar iristeraino, zenbat joan-etorri ez dute egiten? Ibilaldi guzti horietan mugitzen diren materialeetatik, multzo txiki bat ere aski da bai arma atomiko bat egiteko, bai kalte gogorrak erakartzeko. Eta orduan planteatzen da arazoaren neurri latza: desastre bat eragiteko haina materiale lortzeko edozein eskuetan dagoen aukera izugarri ugariaren eta kontrolatzeko dauden posibilitate eskasaren arteko alde ikaragarria.

Kontrol erakunde horietan ez daude bestalde estatu guztiak. Horrek ondorio hau dakarkigu berehala: AIEAn sartua ez dagoen estatu batek bonba atomikorik ba duenetz ezagutzeko bide bakarra espioitza dela. A ze kontrola!

Azken ondorio bat ere aurkitzen dugu berehala: energia honen gorabeheretaz edozein pertsonak dakiguna eta energia horrek duen konplexotasuna izugarri urrun daudela elkarrengandik. Gorago aipatu duguna, adibidez: erregai irradiatuaren margo urdina irradiazioaren neurri berean dela indartsu. Nork daki zertaz doan guzti hau? Gure Parlamentu eta Legebiltzar flamanteetako ia inork ere ez sakonean.

Dena dela, azkeneko hau esan gabe ez guke bukatu nahi: uranio naturaleko zentraleak potentziatu ordez, uranio aberastuzkoak hedatzen ari direnean, horrek garbi agertzen digula blokeen jokabidea eta dependentziaren arazoa. Uranio aberastuzko zentraleak eraikitzen dituzten estatuen menpeko guztiak monopolioen mende geratzen bait gara: «gure» zentraleentzat «janaria» (uranio aberastua) monopolio mundial horietako bati eskatu behar diogu. Eta zentrale horietan sobratzen diren hondakinak ere beraiei itzuli behar. Ongi berprozesatu eta enpaketatuta ondoren, azkenean gure itsas hegitik kilometro eskas batzuetara bota ditzaten.

IÑAKI ZUBIONDO

izan ere

EEUUUP..

BZZZZZZ

ARRAIOA...

Alemaniatik Euskal Herrira, Euskaditik...?

— M.-k batxilerra bukatuta gero beka bat lortu zuen Alemaniara joateko. Holako kasu batean posibilitadeak izaten dira zuk nahi duzun unibertsitatea aukeratzeko, baina Mikelen kasuan ez zen hau gertatu.

— «Nik eskatu nuen Berlin-era joatea-hango giroa Alemaniaren barruan berezia edo libreago iruditzen zitzaidalako baina ez zidaten utzi eta hiri txiki batetara bidali ninduten. Bavierako Estatuko hiri batetara, hango estaturik erreazionarioena. Adibidez, iritsi eta hantxe geltokian, lehendabiziko gauza ikusi nuena, panfleto bat. Panfleto hark zionez judu guztiak hil behar ziren eta Hitleren garaiko hizkera ekarri zidan gogora. Bueno, han urte bete pasa eta Berlin-era joatera eskatu nuen bigarren aldiz eta berriro ezezkua, nahiz eta nik nere aldetik toki bat izan hango Unibertsitatean. Orduan jakin nuen beka eman zidatenek zergatik ez zuten nahi ni hiri txiki hartatik ateratzea han kontrolatua goa egon nintekeelako. Beraiek ba omen zuten informeren bat, eskolakoa, batxiler garaikoa. Han, eskoletan hasten baitira zure datuak biltzen. Eta nik gainera eskolan ez nuen beste munduko gauzarik egin, agian ezkertiar fama pixkat banuen edo...».

Langile semerik ez unibertsitatean.

— Unibertsitateak estatalak omen dira, guztiak debalde eta gainera kondizio batzuen barruan diru-laguntza ematen omen dizute ikasteko.

— «Baina ez pentsa langileen seme askorik sartzen denik Unibertsitatean. Numerus clausus gogor batek funtzionatzen du alde batetik eta bestetik etxean bizitzeko duen giroak mugatzen du hasieratik. Irakasleak ere ez dira saiatzeko hauek aurrera ateratzeko».

— Baina nolakoa da Unibertsitateko giroa?

— «Ba, orain ez dago mugimendu haundirik eta jendea beldurrez dabil. Badakizu, lehenengo kurtsoetik aurrera hasten

direla zure kontrako datuak biltzen, gero karrera bukatzerakoan epaiketa bat egiteko eta erabakitzeke ea gai zaren instituzio publikotan lanpostu bat hartzeko. Esaterako, irakasuntzaren mailan, abogatu bezala, ... estatu menpean dauden erakunde guztietan azken finean. Hortarako adibidez hartzen dituzte bibliotekatik atera dituzun liburu guztiak, Marx-en, Lenin-en liburuak, nahi duzuna, dana sartzen da zure fitxan, klaseko ordezkari zarela edo kandidatua izana edo asanbladetan zure iritzia eman duzula... edo hemengo Punto y Hora edo antzeko aldizkari baten harpidedun zarela... hori guztia apuntatzen dute.

Kontrola eta berdurra.

— Oso kontrolatuak omen daude han pertsona guztiak, bakoitza non bizi den etab...

— «Ba, begira, behin pisuz aldatu nintzen eta ez nuen Udaltexean abisatu normalean egin behar den bezala. Orduan pisu berrira joan nintzen eta handik egun batzuetara, polizia nagusiari deika hasi zitzaion, atzerritar bat bere pisuan ilegalki bizi zela esanez. Nik ez dakit nola jakin zuten, ez baitzegoen buzoian ere izenik jarrita. Gero askotan egiten dutena zera da, goizeko bostetan edo auzoko jendea esnatzea eta galdetzea ea badakiten ze tipo edo gazte arraroak bizi diren hor eta ze bizimodu eramaten duten ere. Egia esan, gehienetan jendea segidan moskeatzen da eta poliziarekin kolaboratzen hasten da».

— Zure etxe aurrean egun batean poliziaren kotxeren bat agertzen omen da etxekoan argazkiekin, auzokoak konturra daitezen edo susmatzen hasi daitezen etxekotaz.

— «Hori ere bildurra sortzeko kontua da bijilatzeke ez baitute holakorik egin behar, izkutuan egiten da. Argazki andiak izaten dira, kanpotik ikusten dira, eta kotxea agian bizpauru egun gelditzen da etxe aurrean, egunez eta gauez, hala

ere pisuan ez dira azaltzen eta hortan ikusten da asmoa ez dela jendea detenitzea edo, urduri jartzea baizik. Bestela, jendea beti prest dago sistemaren alde jokatzeko eta «se busca» hoietako kartelak tabernetan eta abar jartzen dituzte inongo problemarik gabe... edo batzutan gertatzen da ere «itxura arraroa» izateagatik-ez dakit ile luzea, bizarra, etab-ez dizutela denda batean ezer saldu nahi edo tabernetan ardoa, garagardoa eta gauza guztiak bukatzen zaizkiela zu iristean».

«Defensa de la Constitución»

—Alemanian bi partidutako sistemak agintzen du, sozialdemokratak eta kristianodemokratak alegia, hauek dira maioritarioak, beste guztiak, maoistak, troskistak, komunistak etab., nahiz eta teoriarik legalak izan, praktikan izugarritzko oztopoak dituzte erakunde eta legeen aldetik. Ba omen dago «Defensa de la Constitución» deituriko instituzio bat, poliziaren beste adar bat talde eta alderdi hauen kontra jarduten dena.

—«Bai, horrela da. Gu esate baterako presoan alde lan egiten hasi ginen eta...»

—Amnistiaren aldeko gestoren antzeko zerbait?

—«Ba, bueno, ezin dira alderatu, zeren hango taldeetan gazteak izaten dira gehienbat eta gutxi gainera. Hemen berriz, gurasoak, familiarrek etab. ere parte hartzen dute, han ghetto batean sartzen zara eta hemen berriz posibilitate gehiago dituzu! Oso talde mugatuak edo itxiak izaten dira hangoak».

—Eta zer egiten da presoan alde?

—«Gu lagunengatik edo hasi ginen. Gure lagun batzuk preso eraman zituzten eta orduan ikusi genuen zerbait egin behar genuela, idazteaz aparte, egunkarietan komunikadoak ateratzen saiatzen ginen edo ekintzak prestatzen, manifestaldiak, jaialdiak etab., hauk batez ere presoek gartzelatik

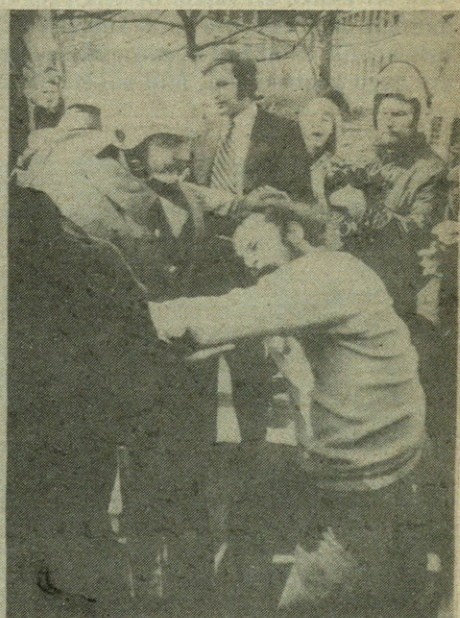
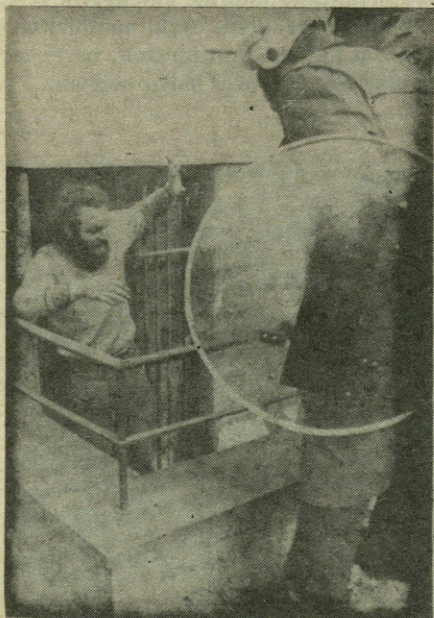
atera ta gero dirua izateko. Gero ere taldea finkatu zenean taberna bat jarri genuen eta gure asmoa zen beste taldeek han lekua izatea bilerak egiteko etab. Handik gauza asko sortu ziren politika mailan, alternatibak...»

—Eta presioa hain handia baldin bada poliziaren alde-tik, nola da posible holako talde batek funtzionatzea?

—«Poliziak baditu metodoak holako taldeak barrutik desegiteko. Guri esaterako mutil bat etorri zitzaigun, oso majoa hasieran, homosexualen girokoa, gu bizi ginen bezala bizi zena etab. Tipo honek sei hilabete egin zituen gartzelan eta gure lagunak han ezagutu zuten, horregatik «en libertad condicional» atera zenean konfiantza hartu genuen berarekin. Bagenekien «Defensa de la Constitución» delakoaren polizi «zerbitzu» hori holako tipotaz baliatzen zela, baina egia esan berarekin ez genuen susmo txarrik izan oso berandu arte. Bueno, bera oso langilea zen, esan nahi dut beti gauza berriak edo planak proposatzen ari zela, baina noski, gehienetan erokeriak... beraz, jendea probokatzen beti, jendea zirikatzen eta presa faltsuak sortzen. Bera sartu zenetik, taldean alde pentsatuta edo teori mailan erabakita zegoena gauzatzen hasi zen, adibidez ekintzetara bultzatuaz etab. Azken finean, hilabete batzuk pasa ta gero taldea desegin zen, bi lagun detenitu zituzten, Bavierako beste hiri batean tipo haren bi lagunak bere burua hil zuten eta orduan jakin zen «Defensa de la Constitución» ari informapenak pasatzen zizkiotela...»

—Orduan zer, Alemanian ez dago ezer egiterik poliziak jakin gabe?

—«Ba, nik uste dut poliziak ez direla ahalguztidunak, baina gerra neurri haundi batean psikologikoa denez, normalean nahi dutena lortzen dute, jendeak bere burua erabat kontrolatuta hartzea eta paranoian bizitzea. Bakadizu kamarak jartzen dituztela kaleetan, trafikoa kontrolatzeko dirudenez, baina hori beste motako kontrol bat besterik ez da. Atrako edo atentatu bat egiten denean egindako pelikulak oso lagungarriak izaten dira... Etxeetan ere mikrofonoak

jartzen dituzte, registroak aprobetxatzen, eta orduan zure pisuan ez zara hitzegitera ere ausartzen badazpada ere. Beste aldetik auzokoekin ere ez zara fiatzen, eta arrazoiez, polizien arrakastak herriaren laguntzagatik izaten bait dira.

Psikiatrikoak eta Gartzelak.

—Bizitza normaleko gartzela haundian hau dena gertatzen bada zer ote dago gartzela txikian?

—«Interesgarria litzateke hango gartzeletako sistema aztertzea, hemengoa pixkanaka eredutzat hartzen ari baitira. Gauza asko daude kontatzeko, baina gogorrena bisitarena egiten zaizu. Presoa «peligrosoa» baldin bada-horrek esan nahi du ideei politikoak dituela-gela txiki batean sartzen zaituzte berarekin, zure ondoan bi poliziak eserita eta gero gartzelako funtzionarioen bat egoten da ere paseatzen etab. Oso zaila egiten zaizu hitzegitea, esaten duzun gauza bakoitza apuntatzen baitute ezer esan gabe eta azkenfinean ez dakizu zer esaten ari zaren. Bestela badakizu han lan egin behar dela nahita ez, oso gutxi kobratzen duzu eta gainera lan egiteagatik ez dizute kondenatik ezer kentzen. Paketeena ere dago kontrolatuta, hiru pakete bakarrik jaso dezakezu

urtean-Gabonetan, Aste Sainduan eta urtemugarako hiru bat kilokoak eta bakar bakarrik dendetako gauza enpaketa-tuak».

—Gainerakoan zer uste duzu, jendea gustora bizi dela?

—«Jendea tentsio haundi batetan bizi da, ez daki lasai bizitzen... edo ez dute uzten. Lan asko egiten da, eta orduan askotan gertatzen da eguneroko rutina hori aguantaezina bihurtzen dela. Baina hortarako daude psikiatrikoak eta oso inportantea da bere eginbeharra zentzu hortan. Asko dira eta ondo organizatuak, beste errepresio mota bat da, baina helburu bera daukana: jendearen indarra eta indarratik datorrion bizitzeko eta borrokatzeko gogoia errotik moztea. Momentu hontan terrorista eta ezkertiarrekin desaogutzen da jendea, gaurko juduak dira eta esaten den bezala «guztiarekiko etsaiaren» kontra sortzen da han existitu daitekeen «giro bero» bakarra, benetazko elkarrekiko bizitzaren ordezkioa».

—Gauza guzti hauengatik itzuliko zinen...

—«Bai eta ez pentsa bukatu zenik dana. Honera iritsita gero, lehengo urtean hiru aldiz etorri zen hemengo polizia etxera esanez hangoak bidalitako informe batengatik zela, ez kezkatzeko etab., betikoa, bakarrik orain non bizi nintzen jakin nahi zutela... ni harritu egin nintzen, batez ere nola bilatu ninduten hemengo nere pisu hartu berrian.

I.U.

HORTZAK ERAKUTSI

oraindik ere euskara ez bait da aurreraka hasi
oraindik ere gure anaiarreba asko gartzeletan
eta atzerrian bait daude
oraindik ere gure Herrian ez bait da justiziarik

horregatik EUSKARAZ ETA GOGOR
IHARDUN NAHI DUGU

xakur humilak beti ere bizimodu erosoagoa ohi
du

etsaia salatzeko, ordea, norbaitek egin beharko
du zaunka

baita behar denean hortzakada ere
guztion lanaren eta laguntzaren beharrearik dago
ARGIA

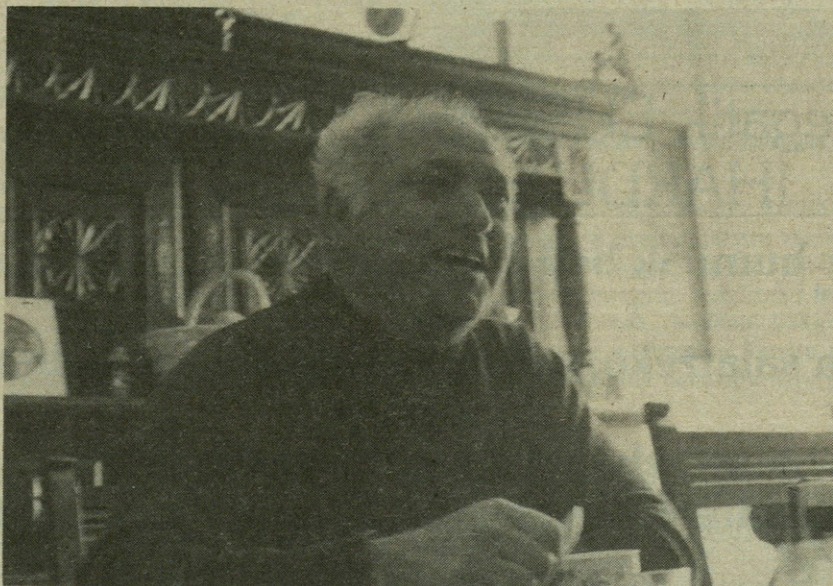
**EGIN ZAITEZ
ARGIAKO HARPIDEDUN
EGIN ITZAZU ARGIAKO
HARPIDEAK
LAGUNEN ARTEAN**

Xanpun: «gaurko bertsolaritza, egundaino izan den azkarrena»

Martxoaren 28an egingo zaio omenaldia Lapurdiko Urruñan Emanuel Sein «Xanpun»-i. Senperen jaioa, Ahetzetik iragan ondoren bere heziketaren zatirik haundiena Urruñan hartua du. Oso txikitatik bertsotan hasin zen Xanpun, eta askotan aipatu ohi du «Errexil» zaharra. Baserrian sortua, itasoari lotua dago aspalditik: emaztea mutrikuarra du, arrantzale izana da eta orain maskor edo marisko bibero batzuetan egiten du lan.

Mattin, Xalbador eta Etxahun hilez geroztik, Xanpun hartu ohi dugu hegoatarrek Iparraldeko bertsolarien ordezkariatzat. Ipar Euskal Herrian hain zuzen lan polita ari dira egiten Bertsolari Eklartearekin. Gurekin gipuzkeraz, emaztearekin lapurteraz eta etorri zaizkion bisitari batzuekin nafarreraz aritu ondoren, euskara batuaren beharra aitortu digu.

Oroi bedi irakurlea Euskal Herriko bertsolarien datorren urteko omen aldia ere Xanpuni eginen zaiola.

ARGIA.- Omenaldia Urruñan egingo dizute, baina zu Urruñan sortua al zara?

XANPUN.- Ez, ez naiz Urruñan sortua, baina Urruñari zor diot ainitz. Batetik ama zena Urruñan sortua zen. Bertzetik, eskola ere Urruñan izan nuen, nahiz eta hastapenetan Ahetzen ikasten hasi —Mattinen herria hain zuzen—. Baina sei urtere-

kin Urruñara joan ginen, eta han urte ainitz pasa nituen, ezkondu arte.

ARGIA.- Eskolan frantsesez egingo zenuten noski...

XANPUN.- Lehenbizi frantsesa ikasi, ez bait genekien euskara baizik. Eta leku batzutan euskara debekatua zen arren, gure eskolan ez... etsamin eta sari batzu ere ematen zituzten bultzatzeko.

HAMAHIRU URTEREKin BOTA NUEN LEHEN BERTSOA

ARGIA.- Eta eskolan sumatu al zenuen iadanik bertsolaria izateko zaleztasuna, ala geroztik etorri zaizu?

XANPUN.- Sumatzea ez dakit, baina erran dezagun maite nuela beti zirikan aritzea, eta hortik ditxoak

sortzen dira. Hain zuzen ere, Urruñan bizi zen Euskal Herriko ditzolari bizkorrena, Bixente Ezkierdo. Gu txikitatik harekin ibiltzen ginen, eta haren ahapaldiak entzuten genituen, eta gaur ere oraindik gogoratzen ditut haren istorioak. Han sumatu nuen nik ere banuela erraztasun bat ditxoak emateko, eta anaia zaharrena zerbait esan eta beti hari ditxo atera.

ARGIA.- Eta gogoratzen al duzu bota zenuen lehenengo bertsoa?

XANPUN.- Gure auzoko mutil bati eman nizkion lehenengo bertsoak —eta barka dezala entzuten badu—. Hamabi edo hamahiru urte nituelarik. Mutiko hari guk «Potito» izena jarri genion, ez dakit nondik aterata, eta honela bota nion lehen bertsoa: «gaixo gure auzoko mutila Potito, lanegiteko denboran ere beti xutito, joan ahala ukitu eta dena kito». Eta gaizki hartu zuen mutilak.

ARGIA.- Eta zerk zirikatu zintuen aurrera jarraitzeko?

XANPUN.- Lehen urratsak eta

gero, erran dezaket Mattin-ek piztu didala niri bertsoetarako gogo hori, zorrotza bait zen, irri egin arazten zuen jendea, etabar.

ARGIA.- Eta bertsolari bezala plazaratu zinen lehen aldia?

XANPUN.- Urruñan izan zen, Errezil zenarekin. Plazan pilota partidu batean, bota genituen hiru edo lau bertso, eta gero Oletako festetan, orduan ere Errezil zena eta biok.

ARGIA.- Ordutik hona, bertsolari gehiagorekin ibilia izango zara...

XANPUN.- Bai, jakina. Iparraldekoekin gain, Hegoaldeko bertsolari guztiekin kantatu izan dut.

BASERRITARRA IZANAGATIK MAITE DUT ITSASOA

ARGIA.- Bertsotan hasi zinelarik, itsasoan ibiltzen omen zinen, ezta?

XANPUN.- Ez, ni ofizioz hargina naiz, edo hargintzan aritua. Lehenbizi, baserritarra, errotik baserritarra. Gero, gaztetik hasi nintzen hargitzan,

geroago utzi, gero berriro hasi eta horrela. Ezkondu nintzenean, eta andrearen familia arrantzale-familia zenez, arrantzara joan nintzen, eta orduan ohartu nintzen gauza batekin: baserritarra izanagatik itsasoa izugarri maite nuela. Egiazki ohartu naiz itsasoa maite dudala. Eta gaur egun ofizioak itsasoari eutsia nauka, eta maite dut bera.

ARGIA.- Ezkondu ere, motrikuar batekin ezkondu zinen, eta emazteak esan digunez, Xalbador eta Mattin ere han omen ziren, ezta?

XANPUN.- Nire eztaietan? Noski, ez ziren ba egongo! Bertsotan ere aritu ziren nire bizkar, baita kontseiluak eman ere.

ARGIA.- Eta nor izan duzu bertso-tan eredu? Hau da, gauza bat erran nahi, eta hark bai ongi erran duela...

XANPUN.- Hain zuzen, gustagarria da nik gauza bat erran nahi eta beste bati entzutea, hark nola zuen itzulikatua nik erran nahi nuena. Aintz aldiz ongi erran duzula uste, eta beste batek nola itzulikatzen duen en-

«bertsolaria da euskara batuaren zimendu inportante bat»

tzun eta hark bai egoki bota duela. Horretan ikusten da bertsoaren dohaina. Erran dezaket, bertso bakoitza badu bere dohain. Batzuk beren bizitasuna, bertze batzuk berriz beren gaia edo hondoa. Adibidez, Mattinek bizitasuna, Ezpondak zirikatzen dakiena, Xalbadorrek hondoa edo mamia. Erran nahi dut gu laurok elkarrekin geundelarik, osatzen genuela bertso batek behar lituzkeen dohainak.

BERTSOLARIEK DARABILKITE EUSKARARIK BATUENA

ARGIA.- Desberdintasunik sumatu al duzu Iparraldean ala Hegoaldean bertsoan aritzeko orduan?

XANPUN.- Lehendik irtenda, hitz ainitz eskapatzen ziren, ez jakin zuzen zer erran nahi zuen. Eta gero, badakizuna, hitz erdi batekin aldatzen da ainitz. Eta hori, haiek hemen bezala, guk han. Orain, aldiz, hartu dut hango hizkuntza. Eta erran dezaket —beharbada barkatu nire ausartze hau—, bertsolariak darabilkitela gaur egun beharbada euskararik batuena! Gauza batez oharu naiz begira. Hartu Amuriza, Enbeita edo Lopategi bat, eta horiek zein ederki itzultzen duten beren euskara iparraldeko euskarara.

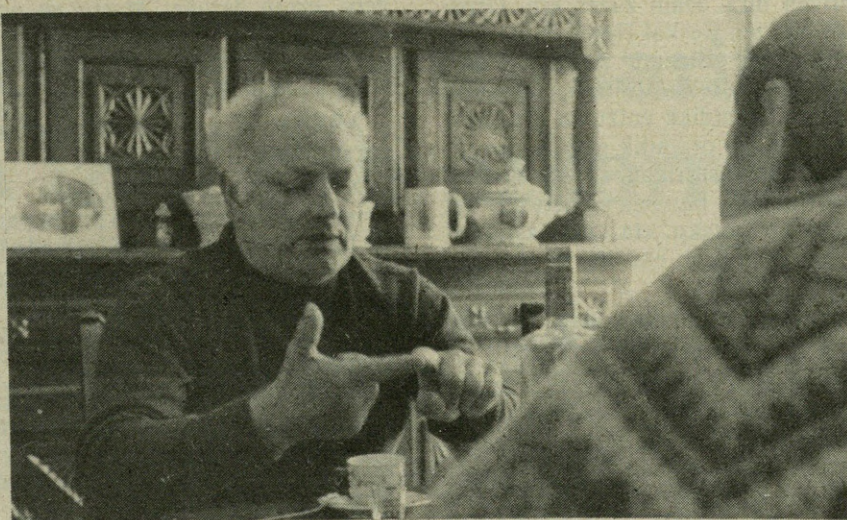
ARGIA.- Zure ustez, beraz, bertsolaritza lagundu diezaioke euskara batuari?

XANPUN.- Erran daiteke euskara batua egun batez ateratzen baldin bada, zimendu edo harritegi inportante bat dela bertsolaria.

ARGIA.- Eta euskara batua ere bertsolaritzaiko interesgarria izan daitekeela ikusten al duzu?

XANPUN.- A, bai! Zenbat aldiz ikusi dugu hango bertsolari bat hona etorri, bertso zoragarria bota, inork iharrosi ez, inork ez eman zor zaion garrantzia. Zergatik? Ez duelako ongi ulertu. Eta guri, gisa bera, ustez bertso guztiz ona eman eta ez jaso uste bezainbateko harrera. Adibidez, Xalbadorri gertatu zitzaiona Donostiako Txapelketan. Ainitz aldiz bertso bati zimendu handiago eman nahi genioke, eta entsaiatzen dugu hemen goek hango hitz bat sartzen, eta ainitz aldiz huts egiten dugu.

ARGIA.- Eta diferentziarik nabari al da Iparraldeko eta Hegoaldeko entzulegoaren artean?

«bertsolari-eskoletan, dohainik duena bertsolari bihurtuko da; dohainik ez duena, bertsozale».

XANPUN.- Bai, Hegoaldekoa beti arreta handiagoz aritzen da Iparraldekoa baino. Gipuzkoako edozein txokotan, inor ari bada bertsoan, jendea buelta bat itzuliko da eta entzuten hasi. Iparraldean, zoritxarrez, ez da horrela gertatzen, eta horrela ez bada gertatzen, erranen didazu zein berotasun har dezakeen bertsolariak. Entzulea entzuten ari ez bada, alperrik da bertsolaria. Entzulea unatzen bada, orduan bertsolaria debaldetan ari da. Jendeak baldin badaki bertsolariak zenbat estimatzen duen inguruko isiltasuna, jende hori isilik baino isilago egon daiteke. Baina isiltasunik gabe ez du balio bertsoan aritzeak. Uztapidek behin jendea hizketan hasi zenean esan zuen bezala, «alperrik duk, entzuleak entzun dik, eta esalea esaten ari duk».

GAURKO BERTSOLARITZA, EGUNDAINO IZAN DEN AZKARRENA

ARGIA.- Gaiaz alda gaitzen: gaurko bertsolaritza; nola ikusten duzu? Etorrizunik ba al du zure ustez?

XANPUN.- Beharbada, gaurko egunean bertsolaritza egundaino izan den azkarrena da. Noiz ikusi da —Mugartegiren omenaldian bezala— berrogei bertsolari biltzea? Eta hori ausartzen direnak. Zeren nork daki zenbat diren menturatzen ez direnak eta kapableak direnak? Ereina den hazia muskildua da dena. Iparralde honetan ere, noiz izan da hainbeste bertsolari gazte? Eta Elkarre bat ere

bada. Eta merezimenduak eman behar zaizkio elkarte horri, zeren gizon bati deitu eta izaten ahal duzu bertsolariak hemen. Hori lehen ez zegoen.

ARGIA.- Eta entzule aldetik, alderik ikusten al duzu hogeitertatik hona?

XANPUN.- Nire ustez, duela hogeitertatik entzule gehiago izaten zen. Agian tronpatzen naiz, baina nire ustez hala da. Gazteek ez dute zaharrek utzitako berotasuna ekarri, eta zorigaitzez jaisten joan da.

ARGIA.- Dena dela, Txapelketetan eta antzekoetan, ikusten da ere jende pilo bat ordaindu eta guzti joaten dena, ezta?

XANPUN.- Beno, egia da bertsolariak uste baino jende gehiago joaten dela bertsoan entzutera, eta nik hori azkeneko Txapelketa Nagusian frogatu ahal izan nuen. Bai, hori ere egia da.

GEHIEN BAT ERRIMA MAITE DUT

ARGIA.- Beste gai batetara pasa gaitzen: bertsolari-eskolak. Dagoneko dezente ari dira funtzionatzen Gipuzkoan eta Bizkaian. Horrek azkartu egingo al du bertsolaritza? Freskotasuna galduko al du?

XANPUN.- Ez, ez, freskotasunik ez du horregatik galduko, egingo du goratu. Zeren gazte horiek, eskola horietara bertsolaritza ikastera doazenak, dohainaren arauera aukeratuak izanen dira. Hau da, dohaina duena aterako da dudarik gabe. Eta dohainik ez duena izanen da bertso-

zale, zeren horrek ere nahiko du bertsoan aritu, baina bertsolaria dena, dohaina duena, aterako da. Bestela, itzaliak egonen liratekeenak. Nork daki zenbat Iparralde honetan, bertsolari direnak, eta bertsoak kantatzera ausartzen ez direnak. Horregatik, niretzat eskolena gauza handia da, eta horren bitartez asko izanen dela Euskal Herria.

ARGIA.- Dena den, eskolan ikas daitekeen horretaz gain, bertsolari baikoitzak badu bere sistema propioa bertsoa egiteko. Konforme al zaude, eta baiezkotan zein litzateke zurea?

XANPUN.- Nik bertsotan maite izan dudana, belarrien jokoa izan da, errima. Erran nahi baita, ni beti ditzolaria izan naizela, eta beti errima politak ibiltzen ditut. Baina errima polita ibiliz ez du erran nahi bertso ona izan behar duenik. Errima aberatsa duenak abantaila du belarrien jokoa, baina ongi begiratuz gero ez du erran nahi beti bertso ona beha duenik. Nire sistema, bada, errima ona ematea da, eta jakina bertsoa ahalik eta onena osatzea. Nik beti izan dut errimarako erraztasuna. Lehen puntua emanez gero, bertsoa segitzeko ez naiz batere beldur bertsoa bukatzeko. Nire erraztasuna hori izan da.

EZ NUEN OMENALDIRIK ESPERO

ARGIA.- Eta omenaldira itzuliz, zuk zergatik uste duzu antolatu dizute la Urruñako gazte hauek ekintza hori?

XANPUN.- Nahi duzu egia entzun? Ukitua naiz Urruñako gazteek egiten didaten jestuaz. Urruñarra naiz, Urruñan aritu izan naiz bertsotan, baina esan erran estimatzen dut

«beti maite izan dut zirikan ibiltzea, eta hortik nire erraztasuna ditzoak emateko».

omenaldi hori beraiek uste duten baino gehiago. Egia erran, ez dakit nola eskertu egiten didaten jestu hori. Urruñaz libururen bat edo bertsoak egin banitu, agian... baina ez dut holakorik egin, eta egia erran ez nuen aespero.

ARGIA.- Eman dezagun omenaldian gaudela, eta zuri eskaini bertso bat kantatu dutela. Zuk zer sentituko zenuke horren aurrean?

XANPUN.- Zaila da erraitea zer pasatzen den burutik. Normalean, burua baino lehen bihotza ukitzen dizu bertso batek, eta erranen dizut egiazko bertso sakon bati bihotza mintzatzen zaiola, eta gizon batek gai batean bihotza mintzatzen baldin badu, ez da dudarik orduan bertsoak izahen duela zerbait arrazoin, zerbait ondorio. Beharbada ez da bertso oso osoa izanen, izanen du bere zimen-dua eta bere mamia.

ARGIA.- Bukatzeko azken galdera eginen dizugu. Mattin eta Xalbador joanak ditugu, eta jende askorentzat

zeu zara orain —agian Ezpondarekin batera— Iparraldeko ordezkaria bertsolaritzan. Zu konsziente al zara horretaz?

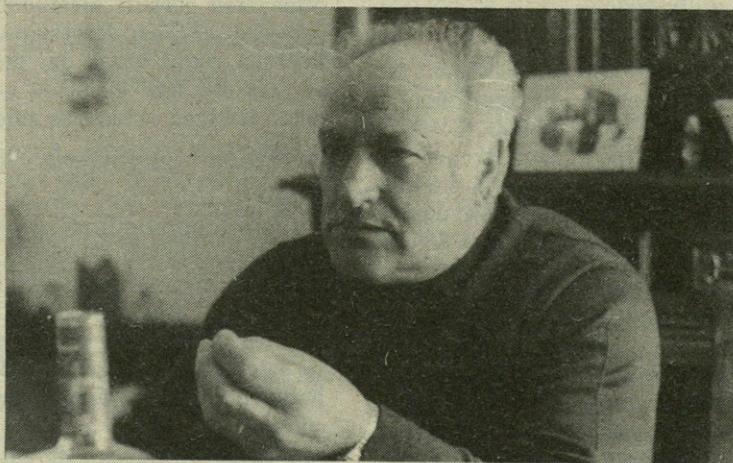
XANPUN.- Egia erran, neuk ere bestaldera joaten naizenean aintzin aldiz aipatzen dut Iparraldea, Iparraldetik noa, eta niretzat omen handia da Iparraldetik Hegora joatea. Nire gozamina hara joaterakoan da esatea «beno, Iparraldetik nator», Hegokoek jakin dezaten Iparraldean ere badituztela anaiak. Bestela, esango banu «Donibanetik nator», desberdina litzateke, ez luke esanahia berdina.

Eta hitz hauekin bukatu genuen lasaldia Donibane Lohitzunen duen etxean. Hile honetan egingo zaio omenaldia eta han izango gara, eta dudarik ez dago euskaltzale pilo bat ere han izango dela, Xanpunek merezi bait du. Halere, eta omenaldiraino ezin itxoinenez, bertso pare batez eman nahi diogu elkarriketa honi, barkatuko diguzuen omenaldi aurreratu gisa:

Euskal Herrian plazarik plaza sakonki bertsotan jardun, aspalditikan orain egin den ekintza merezi zendun. Mattin, Xalbador, Etxahun Iru-ri, ta Barkoxeko Etxahun, haiek bezala zaude betiko gure bihotzetan Xanpun.

Hamaika aldiz izana zara bertsozaleen pozgarri, euskal nortasun izakeraren kutsa ta adierazgarri. Iparraldean garai honetan bertsolarien euskarri, Bidasoaren gainetikan zu izan zaitea uztarri.

Xalbardin

«normalean, burua baino lehen bihotza ukitzen dizu bertso batek».

TRAVESTIAK EDO JOERA BATEN GARAIPENA

Travestismoaz erreportaia bat idazteko asmoak bultzaturik, Bataclan - Bilboko ikuskizun sala batera jo genuen. Gaueko hamaiketan bakartia zegoen sala. Pajaritaz jantziriko kamare-ro bat eta amantal zuri bat zeraman «superflorista» bat kendurik, salan, mahai baxuak, jarleku gorriak eta sintasolez estaliriko pista batek baizik ez zuen gure begirada erakartzen.

Goiz zen jendea sartzeko eta, kamareroak berehala egin zигun kaso; gure nahia entzutean, ezkutatu zen eta zuzendari artistikoarekin itzuli zen, honekin hitzegin ondoren, bagenekien travesti batzuekin mintzatzeko ahalmena izango gnuela hurrengo arratsaldeko lauretan.

Esan bezala, han geunden gu biok, emakume?, gizonezko? haiekin hitzegiteko gogoz.

Hiru ziren gurekin elkarrizketatuko ziren travestiak, hauen zuzendari artistikoak jarri zuen haien eta gure arteko komunikazio zubia.

Egia esan, ez genekien ondo nola hasi; hain delikatuaz zeritzaigun asuntua! Kasua ez da esatea: Zuek zer demontre zarete? Gure jakin nahia ez baitzen sail batetara mugatzen: gure interesa haien izakerara, lanera, harremanetara eta abarrera luzatzen zen.

Travestiaren definizioa, nork emango beraiek baino hobeto? Gauza nolabait mugatzen joateko, transformistekin zituzten ezberdintasunetaz aritu ziren hasieran «haiek ez dute zerikusirik gurekin, gu hormonatuak gaude, haiek ez. Transformista, egunez, gizonaren itxuraz doa, gauean, pistan, emakumez, medikuz, toreroz, edozerrez, janzen da. Travestiak, emakume baten erresponzabilitate osoa hartzen du beregan».

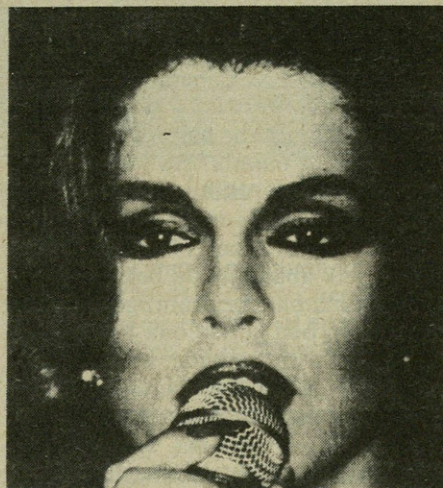
«Emakumeak bezala bizi eta pentsatzen dugula esan dezakegu»

Nire kezka sakoneka puntu honetan zegoen, ea nola sentitzen duten emakumearen esentzia, mamia. Ho-

netan datza, bada, travestien zergatia: «Sakonki hartuz, zerbait sublimea bezala. Ez dugu nahi eta ezin dugu ezereztu emakumearen irudia. Ezberdinak gara emakumeengandik, haien zenbait adierazgarri azpimarratu nahi ditugu; asko zaintzen ditugu xehatasunak pistan, eta ez hor bakarrik, kallean, etxean (batek bere etxeko apainketa femeninoa aipatzen du)... egun osoa. Emakumeak bezala bizi eta pentsatzen dugula esan dezakegu».

Travesti bat ez da egun batetik bestera moda baten ondorioz, edo imitazio hutsagatik sortzen, baizik eta travesti bihurtzea «oso prozesu zaila, korapilatua eta penagarria da. Gizon bezala jaiotzen gara, bizarrarekin, aurregiara batekin, ilez beterik eta abar. Gero, hormonak, gymnasiak, dantzak eta abarrek gorputza aldatzen digute».

Hormonen hornidura era askotakoa izan daiteke, hartzen diren hormona moteen arabera, neurriaren arabera eta abar. Dena dela, beste bizitza molde bat suposatzen du zeren «dena aldatzen zaizu, ezberdina sentitzen zara lanean, etxean, behin hornonutzen hasiz gero emakume sentitzen zara eta, ondorioz bizi behar zara».

Emakume itxurak iraun dezan «beti segitu behar dugu hormonak hartzen, nahiz eta une batzuetan dosisaren murriztasuna ezereztu hurbiltzen da».

«Duela urte batzu, «hormonen sukarra» izan zen, eskerrak jadanik bigarren planu batetara baztertuak izan direla, ondorioak amestutakoak ez zirelako, edo txarrak zirelako...»

Hormonak hartzeak suposatzen duena galdetzen diegunean «hartzen dituenaren gorputz metabolismoa eta nerbioen sistema desorekatzen dute, kontuan eduki behar da, gorputzean sartzen den hori elementu arrotz bat dela, derrigorrez sartzen zaiona».

«Oztopo gogorrena familian dugu»

Gure ondo-ondoan zeuden eta, esan dezakegu emakumeak zirudite-la. Baina, itxura honen atzetik prozesu luze baten historia dago, horregatik «jendearen txaloek soilik ez gaituzte betetzen, pistan ondorioak ikusten baitira, baina ez aldaletaren prozesua».

Travestiak bizitzen duten aldaketa psiko-somatikoak, eremu pertsonaletik hasi eta gizarte eremuraino aurki-

tzen ditu gainditu beharreko arazoak, baina «oztopo gogorrena familiarena izaten da, oso zaila da lehen mutil baten izenarekin eta itxurarekin ikustea eta ondoren, emakume baten nortasuna onartzea geuregan. Gizartea, azken finean, hor gelditzen da, alde batera uzten duzu, baina familia... familiak asko pisatzen du». «Txikitatik hasita, joera bat dugu, denborarekin sendotzen doana. Zer esango diozu zuk zeure amari, hiru urtez gero panpinekin jolasten baduzu eta jostea gustatzen bazaizu?... Sako-nean, guraso eta haur berezi horren artean konplizitate bat sortzen da, gurasoak joera hori toleratzean edo onartzean. Arrazoinaren jabe garen mementutik, emakume bezala sentitzen dugu; gizonari gizarte honetan datzekion rola ezin dugula jarraitu ohartzen gara, emakume batekin ezkondu, seme-alabak eduki,... hori dana, badakizu...».

Ez dakit eskua suaren gainean jar daitekeen eta Freudek sexualitateari buruz sostengatzen zuena eutsi baina, hala ere, sexoa ukalezina —eta ukatu behar ez dena— da eta, hau aipatzean travestiak «gizon bat behar dugu gure ondoan, pareja bat eratu behar dugu». Familia bat sortzea?, «horixe bai gustatuko litzazukeela... semeak eduki eta eleizan ezkondu ahal izango bagenu... baina, badakigu hori ezinezkoa dela; travesti garen mementutik, hamaika ebakuntza egin arren, gizonak izaten irauten dugu, nahiz eta emakume bezala sentitu. Gurekin harremanak dituen gizon batek prolema berezi batzu ditu, bere familiak, normalki, ez gaitu onartzen, askotan geureak bezala —toleratzen gaituen arren—.

«Ikuskizun mundura mugatuak gaude... edo prostituziora».

Travesti bihurtzeak maila askotako aldaketak dakartza, baita lan saillean ere. Normalki, aldaketa osoa burutu ondoren ezin dute lanpostu berdinean iraun eta lan berri baten beharrean aurkitzen dira. Edozeinentzat ere nahiko buruhauskarri bada, egun, lanpostu bat aurkitzea, zer esanik ere ez travestientzat, emakume itxura eta gizonaren dokumentuak daramatzaten pertsona hauentzat. Hauen lan aukera oso mugatua da, zeharo mugatua, egia esan. Ezin dute edozein lan egin —ez baitiete uzten—

eta are gutxiago kualifikaturiko profesio baten aritu. Tabernatan, jate-txeetan eta, aurki dezakete zerbait. «Azken finean, ikuskizun mundura mugatuak gaude... edo prostituziora. Geure negozio bat ez badaukagu, konponduta gaude...: «la pista o la calle».

Krisia, nola ez?, hemen dugu tortilaren osagai ahanitzezin bezala, «egoera ekonomikoa gaizki egonik, era honetako ikuskizunak eskaintzen dituzten sala gutxi dago, horregatik, gutxi gara honetan aritzen garenok. 1978-79 urteetan arrakasta haundia izan zuen ikuskizun mota honek eta denok eduki genuen lana. Lan egoera estu honek, prostituziora daramatza, behartuak, asko eta asko».

Saiatzen ihardun zuten bitartean, haien medioak, beste mundukoak ez

zirela ohartu ahal izan ginen. Gimnasia areto bat ere ez dute —pistan mugitzeko gimnasia garrantzitsua dela jakinik— eta, egia esan, ez nuen uste nik handik gauza ederregirik atera zitekeenik.

Gauean, ordea, ikuskizun prestatua ikusi genuenean, aski txundituak gelditu ginen. Denetarik zegoela esan behar da, kantari andaluziarrarena egiten zuena; Lili Marlen interpretatzen zuena —play-backa erabiliz—; txiste «berdeak» kontatu eta ikusleekin hitzegiten zuena; zenbait kantaren keinuketa trebea egiten zuena...

Estilo oso diferenteak ikusi genituen eta, haiek dioten bezala «gure artean, beste tokietan bezala, batzuek besteak baino gehiago balio dute, hierarki mailaketa bera dago hemen.

Gure munduaren etika, dagoeneko erretiratua den vedette baten esaldi honek murrizten du: «pista baten, ahalegindu zaite mundu guztia zapaltzen, egiten duzun ederkien egiten, zure ondoren datorrenak, agian, zu zapalduko zaituen arren, baina, pista ohialetik barrura, izan zaite guztietatik xarmantgarriena». Gure konsigna hauxe da: bakoitzak, duen onena eman behar du».

«Bibi Andersen mito bihurtu dute».

Ikuskizun munduari atxikita, diru gehiegi ateratzen ez duten arren, bizi izateko adina ematen diete, «ez gehiegi, baina tira, jateko, pixueren errenta ordaintzeko... eta abarrentzako bai. Gastoak pagatzen ditugun bitartean aurrera goaz». Mundu horretan ez dira baztertuak sentitzen, diotenez, egun, sala eta teatro mailan, badituzte kontratazio puntu batzu, beste artistak bezala.

Bilbon izan berri den Bibi Andersenetaz galdetzen diegunean, hauxe dio harekin Bartzelonan lanean aritutako batek «bere espektakulua oso ona da, profesional ona da, eta asko gustatzen zaio jendeari; baina... neri gehiago gustatzen zitzaidan —berari esan nion bezala— bakarrik zihoanean, «bera» zenean. Orain mito bihurtu dute —atzerrian Amanda Lear bezala— eta, mito honek, bera konturatu gabe, jota txikitu egingo du. Baina, badugu zer eskertu Bibiri, hari esker, gaur

egun pista baten lanean ari garenok, zera esan dezakegu «hemen gaude gu», gure errepresentante bat dela esan dezakegu». «Beste zer bait ere eskertu behar diogu, alegia, guretzat «bide debekatua» zen bat irekieraztea, telebistako ateak, hain zuzen, bera izan zen, gure mundua ezezagutu nahi duen komunikabide hortako programa nazional baten lehenengoz azaldu zena. Bibiren aurretik, joan zen «Aplauso» deritzaion teleaio batera travesti bat, emakumez jantzirik eta emakume baten dokumentuez, baina José Luis Uri barriren aginduz, debekatu egin zioten «los dobles de los famosos» —«Aplauso»ko zati bat— saioan parte hartzea. Gero, prentsaren presio kanpaina bati esker, saio barruan agertzea lortu zuen, baina aktuazio berezi bat bezala».

«Ikusleengan gehien maite duguna: errespetoa»

Gizartearekiko duten harremana, sarriaskotan, ikuskizun salan adierazten da, zeren ordu asko irauten dituzte bertan eta ikustera doakien jendea «familiak, parejak, senar-emazteak... pertsona normalak, artistak ikustera datozenak baitira». «Ikusleengan gehien maitatzen duguna eskaintzen diguten errespetoa da; dena dela, oraindik ere agertzen dira norbaitzuk morboa usaindiz, eta betiko komentario ganoragabeak eginez, mentalizatu gabeko jendea da, tabuez bete... eskerrak gutxituz doazela».

Izakien artean norbait badagokio, kontraesana gizonari dagokio. Eta hau exenplu baten bidez hornitzeko, hona hemen travestien jarrera leiza eta familiaren aurrean, hots, moral kristauarraren gordelekuri gogorrenak.

Travestiak, zeharo kontziente dira oharrez, Eleizak ez dituela onartzen, zeren honek «antinaturaltzat hartzen du guretzat naturala dena. Gure arazoa «tabú» bat da beste asko bezala». «Gu, ordea, oso katolikoak gara, travestiak, denak dugu santu bat (mementu hontan demaseko zarata sortu zen, denak esan nahi baitzuten nor den bere santua, noiz zuzentzen den beregana, e.a.) zeinengan jartzen baitugu gure fedea, gure nahiak eta eskaerak. Agian hau, maitasun eta afekto beharra dugulako izango da. Sinis-

mendunak gara baina ez praktikan-teak».

Egun familiak bizi duen krisia aipatzen diegu, gazte askok beste bizi molde berri batzuek aukeratzen dituela... eta haien erantzunean «guk etsipenaz oroitzen dugu familia, etxean onartuak izatea gustatuko litzazuke, senitatearen berotasuna konpartitzea. Familiakoen eskutitzen, telefono hotsen edo zer baiten esperoan gaude beti. Pixka bat zokoratuak gaude eta, askotan, gure talde honek, familia baten lekua betetzen du nola-bait».

Gizartearen arazora lotzen gara berriro ere eta, politika ahoratzen zaigunean «apertura pixka bat nabari da, bueno guk Francoren garaian ere egiten genuen geure lana. Orain jendeari informazio gehiago eskaintzen zaio; garai hartan zenbait gauza, gauza asko, ez taliak edo zentzuratuak zeuden. Pixkanaka garan bezala onartu beharko gaituzte, limitazio gabe».

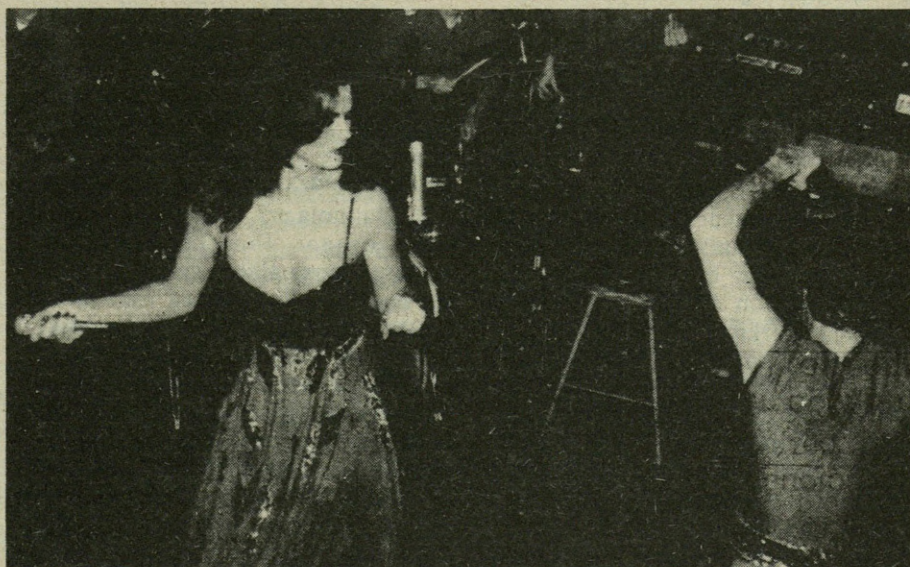
Jendea gehiago informatzen dela eta, berehala datorkigu burura komunikabideek beraiei ematen dieten tratamenduaz galdetzea «aldizkariak, objetiboak diren bitartean eta haien helburua informatzea denean —eta, ez deformatzea—, gure egoeraren ikuspegi zentzudun bat eskaintzera badoaz, positibotzat jotzen ditugu; alderantziz, beraien intentzioa, sentzazionalismoaren bidez, errealtatea distorsionatzea denean —hain sarritan gertatzen den bezala— guztiz gaitzesgarriak dira».

«Mundu guztiak eskatzen duena eskatzen dugu: lana»

Pixka bat marginatuak. Artistak, barnegogo bizidunak batzu, aurreratzeko ilusioa ikusten zaienak eta, gizarteari, eta ikuskizun munduari zera eskatzen dietenak: «mundu guztiak eskatzen duena: lana, hau murriztua badabil bizirik irauteko beste ekintza batzueri lotu behar gatzao. Funtsean, mugitzen garan espektro sozialean dagokigun lekua errebindikatzen dugu. Guk eritzi publikoa sendikortu, informatu eta, dugin onena eskaintzen dugula kontzientzierazten lagun diezagitela eskatzen dugu, eta ez besterik. Gure arazoa baino premiagarriagoak badaude, lehenago konpondu beharko direnak».

Espektakulua hasi aurretik, salapen barrako aulkitxo baten zegoen exerita Makilaia azpian bere aurpegia somatu ondoren hubildu nintzaion. «Ez nago polita?», entzun nuen. Eta —femeneidad— hitza —elkarriketan maiz entzuna— zetorkidan burura (eta ez ematasuna horretan mugatzen dudalako). Eta ezpain gorri haien tartetik zerion... «... janzkera sendotzen ari naiz, espektakulurako oso inportantea da jantzi distiratsuak eta deikorrak edukitzea; arropa gehiena Bartzelonan edo Madrilen erosten dugu... ez, ez zait gustatzen imitatzea, keinuak, mugimenduak norberarenak izan behar dira, «numero» bakoitza zure nortasunaz apaindu eta osotu behar duzu...» Bai oso polita zaude.

ANA AIZPURI

SEASKA BORROKAN:

momento historiko bat Iparraldean

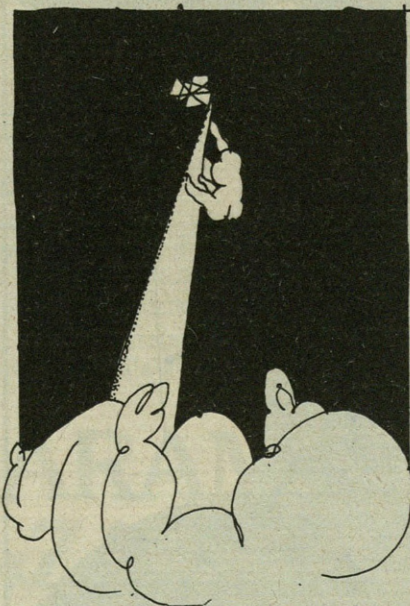
Beltza

Otsailaren 27an Baionan gaindi ibilitako manifestapena azken urte hauetako handiena izan da: Seaska sostengantzeko erruz bildu da jendea. Okzitania eta Britainatik etorriak ba ziren ere, Ipar Euskadiko os-teak gaitzak eta esanahitsuenak zi-ren.

Seaskak hamairu urte daramatza ikastoletako lanean. Urteak joan eta urteak etorri, biziki emendatu da; eta ikastola ttipiak finantzatzeko bideak ez dira, berriz, hein berdinean hedatu. Gero eta haur gehiago, gero eta langile eta erakasle gehiago: hau da geldiezinezko abiada. Baina udan egin daitezkeen festa eta futbol partiden kopurua ez da etengabeki hedagarria. Guraso eta ongileen emaitzek, festen ekoizpenek, muga bat zuten; eta muga honetara heldua da Seaska.

Erakasleak SMIG edo alogera minimoaz dira pagatuak, eta egun ez da sari miserable hori ez gehitzeko ez eta behar denean ordaintzeko ere gaitasunik. Emendioaren abiadak finantziabideen eskasiarekin duen kontradikzioa begi bistan da. Edozein irakaskuntza konplexuak bezela, Seaskak Estatuaren sostengua beharko du bizitzeko.

Halere, finantziabideak ez dira arazo bakarra. Gaurregun, Seaska da Ipar Euskal Herrian elkarte euskaltzale hedatuena, handiena eta esankorrena. Iparraldean diren talde politiko guztiak (euskal alderdirik ez da), hala nola Izan, Enbata, Mende Berri edo Herri Taldeak, askoz estuagoak ditugu, nahiz militantez, nahiz gizarte edo eremu hedaturaz. Horiek

hola, Seaskaren kinka larria ez da soilki edozein empresa edo batasun kulturalak jasan lezakeen beheraldi bat: **Seaska, emeki emeki, gure herri nortasunaren eta duintasunaren sinbologia, eremua eta borroka lekua bihurtu zaigu.** Seaskak porrot egingo balu, Ipar Euskadi euskaldun bizi dedin borrokatzen ari diren guzientzat, hutsigite handiena izango litzateke.

Euskaltzale diren gehienek Seaskarekin bat egiten dute. Eta politikan diharduten guzietan ongi dakite Seaska dela herriarenganako euskal egitate ezagunena eta esankorrena. Sendimenduz eta taktikaz, Seaskaren inguruan bilduak ditugu Ipar Euskadiko abertzaleak.

* * * *

Eta kinka hau gertatzen ari delarik, sozialistek Frantziako hauteskundeak irabazi dituzte. Oposizioan zirenean, eta bozak biltzeko orduan, «Frantziako» kultura eta mintzarentzat sekulakoak agindu zituzten; hemen, Iparraldean, abertzale eta euskaltzale anitzek haien alde bozkatzea deitu zuen eta haien irabazpena lilura droga gertatu zitzaion babalora askori.

Baina, eleak eta beleak banatuz gero, ezer gutxi dute egin. Seaskako ordezkariak bulegoz bulego ibili dira, Baionatik Parisera: ezetz eta ezetz, hitz politoz inguratutik.

Seaskak bi gauza eskatzen ditu: lehen, **berrehalako laguntza**, Estatuak bere finantziabideak segurtu ditzala; bigarrena, **batzorde baten sortzea**, delako batzorde boteredunak euskal irakaskuntza ofiziala eta publikoa egiteko bideak jorra ditzala. Ez dira, berez, gauza ikaragarriak. Baina hizkuntza eta aberria aipatzen direnean, nahiz argiki nahiz alegiaz, politikaren alde ezkontziente eta irrazionalak agertzen dira. Frantzia eta frantsesa dira, ikusten denez, pertsona heldua, eta sozialista aurrerakoia izateko, bide bakarrak; euskaraz egin zitekeen erakaskuntza arrunt atzerakoia beharko da izan, Frantziaren batasuna eta frantses hizkuntzaren dirdira ukatzen dituelako... Gauzak diren bezelaxe, Seaskak ez du Frantzia ukatzen, ez eta frantses hizkuntza erabiltzeko beharra ere; Seaskan, noski, ba dira independentziazaleak eta frantsesari adarra jotzeko prest direnak, baina beren pentsakera eta asmoak ez dira

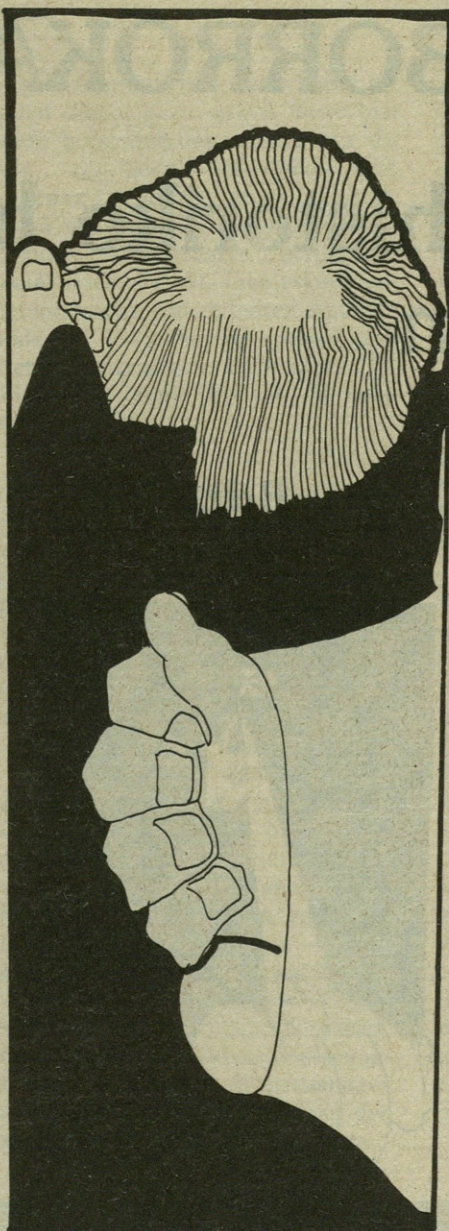
batasunaren ardatz nagusia. Egungo planteiamenduetan, **Seaskak eska-tzen duena Frantses estatuak onar de-zake**, eta Belgikan edo Alemanian di-ren sistemek onartuko lukete proble-ma handirik gabe. Baina, Frantziako buruzagien tripak nahasiak dira, irra-zionalkeri abertzaleroa nagusi, eta Seaskako lagunen aurka polizigizo-nak igorri zituztenean, aizkoraz eta gazaz goizeko ordu bietan sartu zi-ren, bakean ziren bulegoetako oku-patzaileak ahoa bete hortz utzirik. Komando separatista bati zihoakion bortxakeria eman zitzaien, eta honek esannahi astuna du.

* * * *

Lehenik negoziaketa soiletan ibiliz gero, Seaskak mobilizazio ezberdi-nak egin ditu negoziaketan jarraitze-ko. Ele ederrak, bortxakeriak eta eze-tzak bat bestearen giblean etortzen ari ziren bitartean, beste gauza asko gertatu da ere Ipar Euskal Herrian. Errefuxiatuak, Xabier Manterola hendaiarra espetxeratua, Golfecheko zentral nuklearra berriz martxan, Euskal Departamenduari erdiipurdi-ko ezetza, ez dira hutsik agitu. Sozia-listengan sinestu egin ez zutenek, une batetan txokoratuak, beraien anali-sien zehastasuna ausarki agertarazten dute; sozialistei sostengu eman ziete-nen artean, batzuek gezurkeria sala-tzen dute eta sostengua kentzen, hala nola, berrikitan, Mende Berri tal-deak. Sozialistengan itxaropena eta usteona dituztenak dira, orain, txo-koratuak.

Egia esateko, metatutako esperan-tzen sugarrari irtenbide borrokalaria emateko paradaren zai zirenek non jo aurkitu dute. Eta **Seaskaren borrokak badu beste zerbait**, politikaren hespa-rrua gainditzen eta zabaltzen duen beste osagai bat: **hauzi honetan, zuzen garela ongi dakigu guziek**, amaren hizkuntzaz eskola izateko gure hau-rrak duten eskubidea guziz naturala, bidezkoa eta ukaezina delako. Hola-ko eskubidea beti izan da zuzena. Orain gertatzen dena da herri osoak hori sentitzeko eta jakinarazteko gauza dela.

Borroka honetan biltzen dira, bada, euskaltzale eta abertzale guzien borondateak. Eta ez soilki nahikunde politiko landuak, alderdi edo talde-a-renak bezela; bai eta ere, tripetatik, erraietatik, darion indar ikaragarri

bat azaltzen ari da. 1974an Manex Erdozaintzi-Etxartek aipatzen zuen ur xirripa, harpez harpe luzaro ibiliz gero, kanporatzen ari zaigu:

rtzeaz duk
gure iraultza
bizi nahi duen
herri zahar honen
erraietan...

(«Maiatz» aldizkarian, 1982)

Lehen aldiz, Iparraldeko historian, nazional zentzua duen borroka bat he-rrian hedatzeko baldintzak bilduak dira: zuzentasun garbiaren sendimen-dua, politikarien asmoa, eta mobili-zazioei jende ezberdin anitzen eran-tzun eredugarria. Nere ustez, nazio-

nal kontzientzia sortzeko eta berma-tzeko, hau da inoiz ez izan ez den pa-rada. Eta, horregatik, egungo borro-kak dira historikoak.

* * * *

Baina, menturaz, orain gaude uhi-naren gailurrean. Seaskan eta Seaska inguruan biltzen diren pertsonak eta interesak ez dira soilki desberdinak; anitzetan, kontrajarriak fruituak gero eta urriago balira, borrokaren dinamikak abertzale sutsuenen sos-tengua eskatuko eta erakarriko luke. Hipotesi honetan, eusakara eta eus-kal nortasunaren alde baina iraultza-ren aurkakoak direnak, baztertuko liriteke ere. Zoritxarrez, **hemengo ez-ker abertzaleak ez dira oraindik aski azkarrak**, ez eta aski helduak ere, he-rri borroka hedatu baten ardatz ba-karra izateko, eta ez eta gutxiago ere Estatuaren mintzokide sinesgarriak bilakatzeko. **Borrokaren erradikaliza-zioak, ondorio txarrak ekar liezaiz-kioke Seaskaren biziari**; eta, era be-rean, herriak behar diren borrokalari heldu eta organizatuak ez dituelako, mobilizazioa berari.

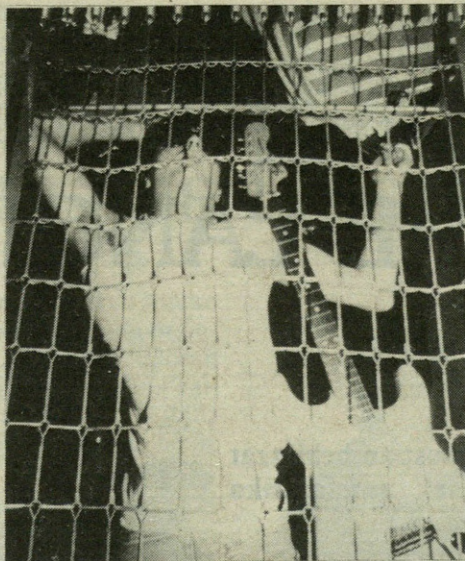
Estatuak, berriz, negoziaketak hautatuko balitu, iraultza eta inde-pendentziaren aurkako diren euskal-tzaleek bere mintzokide hautak izate-ko kemen guziak egingo lituzkete. Seaskaren borrokak altzatutako uhin abertzalea apaltzeko, borroka hone-kin uztar daitezkeen eskaera iraul-tzaileak bide bazterrean uzteko, mo-bilizazioen gelditzea litzateke beren xede nagusia, profesionalen artean akordio zuhur bat gertatzeko. He-men ere, arrisku handi bat datorkigu. Ikusmira honetan, **Seaska eskola ex-perimental elbarrituaren heinean geldi daiteke**, frantses eskoletan euskara-ren ordu batzu sartuz kontzientziak baretzen direla. Eta nazional kon-tzientziaren hedapena, berriz ere, ilortatuko digute.

Eszila eta Karidbisen artean dabil Seaska. Baina inguruan duen sosten-gua ez da nolanahikoa; mogimen-duak berak aurrera joaten behartzen du Seaska. Oroen borondatea eta imajinazioa ditu behar eta, gaurregu-nean behintzat, ez zaizkio faltako.

Agian, etengabeko lanetan, ikasiko dugu, leher edo zaparta irabaziko dugu, Seaska salbatuko da eta lortu-tako kontzientzia inork ez digu ken-duko.

Luzaro itxoin behar izan dugu Santurtzikiko taldearen lana eskuratzeko baina azkenik eta zorionez, hona hemen Zaramaren lehen diska txikia, oraindik distiratsua gure eskuen artean.

Udatik, Zarama lehen aldiz ikusi nuenetik zai izan gara. Joan den udan Haizerrotako zelaietan ospatu zen rock jaialdi antinuklearrean geunden guztiok ezingo dugu Zaramaren emanaldia aise ahan-tzi: zazpiak izango ziren gutxi gora behera, guztiok sakueta sarturik, lotan, nekatuak, talde pila batek jo eta gero («The Beat» miresgarri haren artean). Egunsentian lau mutiko agertu ziren eszenarioaren gainean. Inork ez zekien zein talde zen. Beraiek esan ziguten: «Kaixo, Zarama taldea gaituzue» eta koño euskaraz hitzegiten zuten. Hori esan bezain laster hasi ziren musika jotzen eta rock & roll jotzen zuten, rock & roll bizkor eta indartsua. Eta orduan inork espero ez zuena gertatu zen, jendea hasi zen begiak zabaltzen, sakueta-rik irtetzen, eta oinez erritmoa eramaten. Piska bat beranduxeago euskaraz abesten zutenaz jabetu ginen. Hura harridura. Halere, horrek ez zuen beti bezala sonatzen. Zerbait berria zen. Hori nahiz euskara nahiz ingelesa izan zitekeen. Musika ez zihoan alde batetik eta letra bestetik, biok elkarrekin lotzen ziren, modu bikain batean. Beharbada ez ziren musikoa onak izango baina biziak bai, zalantzarik gabe. Roberto (abeslaria) eszenarioko alde batetik bestera mugitzen zen: gelditu gabe. Bere atzetik jotzen zutenak ez ziren makalak ere, gogo osoaz jotzen zutela nabaritzen zen. Jaialdia bukatu zenean, ez genekien zer esan, aho zabalik utzi gintuzten. Ordutik aritu gara itxoiten eta egia

esan itxoinaldia ez da alferrik izan.

Izan ere, diska kalera-tzeko bilakaera nahiko luzea eta konplikatuak izan da. Hasiera batean haiek ordainduko zutela entzun genuen, gero RCA azaldu zen tartean eta azkenik CBS, baina diskaren azala ikusten baduzue ez duzue izen hori aurkituko «Discos suicidas» baizik.

Beraz, alde horretatik lehen geunden bezala gau-

de, ez dakigu nork atera duen. Grabaketa, Xoxoa-k Galdakaon duen estudioan egin zela, hori bada-kigu.

Nere ustez diska honek duen garrantzia nabarmena da. Apurketa bat suposatzen du, nolabait, Mikel Laboaren lehen LP-ak suposatu zuen bezalakoa. Zerbait berria eta ez ohitua. Zaramarekin, beste musiketan aspalditik hain

ZARAMATIK «ZARAMA» DATORKIGU

ezagunak diren Punk edo New Wave mugimenduak sartzen dira gurean (eta bazen ordua esango nuke neronek). Euskaraz abes- teko era berri bat eta ez hori bakarrik, diska honen bidez, egungo gazteen mu- sika eta ikusmoldeak kale- ratzen dira diska batean, lehen aldikoz. Euskal mu- sikaren belaunaldirik be- rriena eta gazteena kalera- tzen da. Errenderiko, San- turtzikiko edo beste edozein herri industrializatutako gazteen problemak eta bi- zimodu petrala dira min- tzagai Zaramarentzat.

Goazen orain, kantaz kanta, diska ikustera. Dis- ka irekitzen duen abestiak «Nahiko» du izena. Jose Manuel «Txuzo»ren kita- rrazko «riff» batez hasiera ematen da, abeslariaren ahotsa sartarazteko. Ho- rrela, abestia igotzen joa- ten da lelora iritsi arte. Eta horretan, leloan alegia, abestiaren indarra eta ma- mia datza. Oso abesti bo- robila dugu lehen hau. In- galaterrako edozein talde rockerok izenpe zezakeen, eta gure musikan, eta gai- nera rock & roll eginaz, hori esatea ez da gutxi.

Beste aldean «Ezker al- dea» izeneko doinua aur- kitzen dugu, eta hau nahiz eta «Nahiko» bezain in- dartsua eta borobila ez izan interesgarria dela ere esan daiteke. Nerbioiko ezker aldeaz ari da kanta. Kutsadura, langabezia eta eskualde horretako egoera latza aipatzen da.

Diska bukatzen denean laburregia egiten zaigu eta LP oso bat izan zedin desi- ratzen dugu. Zenbat itxoin beharko dugu orain? Dis- kaetxeen eskuetan dago. Beraz, eta hitz bitan esa- tearren entzun ezazue Za- ramaren diska edo-bestela pikutara joan zaitezte!

Telf. (94) 469 33 58

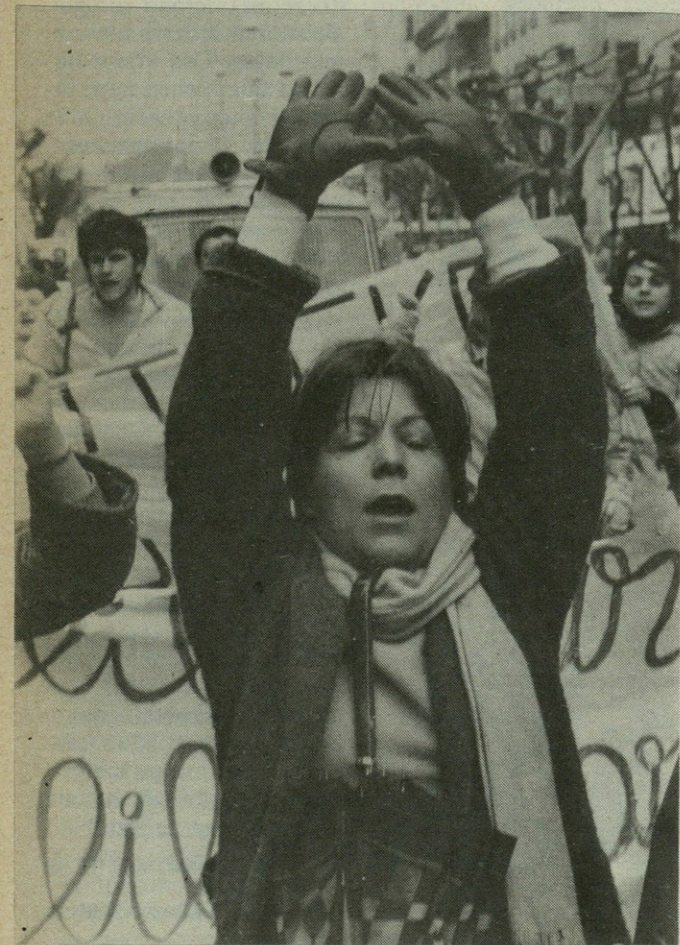
Xabier Montoia

EMAKUME LANGILEAREN EGUNA

Martxoaren 7an egin zen, Donostian behintzat eguerdiz, emakumeen erakundeek antolatutako manifestapena.

Aldez aurretik zenbait emakumek agindu zigun artikulua, ordea, ez zaigu eskuetara iritsi, ale honen lanak bukatzeko ordurako behinik behin.

Artikurik ez, beraz. Bainan han zegoen TXE-MA ORMAZABAL, makina bizkarrean, beti bezala puntuan eta orduan. Bereak dituzu argazkiak.

TALDEAREN HISTORIA

antzerkian kezka eta prolema nagusi bat nabari da, hots, Euskal Herriaren egoera, euskaldunen arteko ezinikusiak eta hasarreak moldatutakoa. Guzti horren atzean indar artot bat, inperialismoaren indarra, dabil herri zahar honen pausoak zuzentzen. Eta indar hori Mari Gaieto sorginak sinbolizatzen du.

Nahiz eta laster 30 urte bete Monzonek antzerkia idatzi zuela, bere mezuak gaurkotasan handia dauka gure ustetan.

Bada beste arrazoi bat ere gure aukeraketarako: antzestuz batera abestu egiten du AULESTI taldeak, eta Monzonek «Menditarrak» antzerkia musikaz ornitzea ez zitzaigun gauza zaila gertatu.

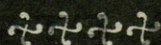
Beste arrazoi bat ere eman behar dizut: era klasikoan egina dago Monzonek «Menditarrak», eta horixe iruditu zitzaigun egokiena publikoarentzat.

Nola Moldatua Dago «Menditarrak» Antzerkia?

Antzerkia lapurteraz idatzi zuen Monzonek eta nik moldatu dut euskara batu-
ra.

Hiru zatitan idatzi zuen bergararrak. Lehenengoak, 13 agerraldi dauzka, eta 3.a

MENDITARRAK

antzerkia

«aulesti» abesbatza eta antzerki taldea

tokia
eguna

ordua

neuk gehitua, zergatik geroago esango dizut. Bigarregiakoak, 7 agerraldi. Eta hirugarrenak, 8 agerraldi.

Lehenengo zatiko 3 agerraldia horregatik erantsion antzerkiari: bere mezua gure artean indartzeko, mendigoizale gazte batzu ipintzen dira artzai txabolen tarteetan, «Nere Aitaren Etxea» abesten dutela.

Azkenik, musika erantsi diogu. Batzutan, Monzonek poemak musikaldutugu; bestatzutan, abesti herrikoiak sartu dizkiogu ere. Musika armonitzaketa joan den uztailan ustegabeen hil zen Markinako Xemein abesbatzaren zuzendariak, Lauzirika Jose Luisek, burutu zuen.

Zein Kritika Egiten Diozue «Menditarrak» Antzerkiari Eta Egileari?

Denok dakigu Monzonek zela antzerkigile brillantea, ez eta ere literato nagusia, olerkigile hobeagoa baizik. Halere, idatzi zuezagatik, kontutan hartu behar dira literaturan bere antzerki lanak, arlo honetan beste askotan bezala, oso gutxi idatzi delako. Gutxi dagoenean, gehiago estimatzen da dagoena!

Baina Monzonek meritu handi bat, idazle bezala, zera da: jende xehearrengana, egunerokoarengana heltzeko, hubiltzeko zuen aparteko errextasuna. Eta

errextasun hori «Menditarrak» antzerkian bista bistan dago.

Zein tokitan Aurkeztu Duzue «Menditarrak»?

Aulestin: 81ko urtarri-lean estreinaketa. Jende asko batu zen, eta beste behin egiteko eskatu zigun.

Markinan: guraso elkar-
teak eskatuta, karnabal garaian Vera Cruz ikastolan,

Ondarrun: Zubi Zahar Ikastolan,

Aulestin: Bi aldiz,

Gernikan: Scout taldeak eskatuta,

Zaldibarren, Etxabarrian, eta Ereñon.

Denetan jendea gustora egon da. Antzerkia aurreratzeko doan behar bera, publikoa gehiago interesatzen da. Jendearen harrera onak bakar bakarri poztu gaitu, berarentzat ari baikara lanean.

Ager Iguzue Hemendik Aurrera Egin Nahiko Zenuketena

Tradizioa ezagutu eta jaso, egungo euskal kultur gintzan zabalduz.

Antzerkia hain baztertua daukagunez, berrindatu.

Aulesti herri mailan, jendea batu eta lanean elkartuta eduki. Antzerki abestu honen bidez ederto burutu ahal izan dugu horixe. Bestela, ez ginateke horrenbeste elkartuko herritarren artean.

Taldeari eutsi nahi diogu. Hortarako lan asko egin behar dugu, eta ari gara egiten. Baina, kanpotik deitu behar gaituzte gure lanean jarraituko badugu. Jendea herrietan antzerkiarekin ere geroz eta gehiago arduratzen joan dadin eskatzen dugu. Baita eskatzen diegu erakundeei Euskal Herrian antzerkiaren zuzenean ariutuko den erakunde indartsu bat izan dezagula nahiko gurek.

Joxe Martin Apalategi

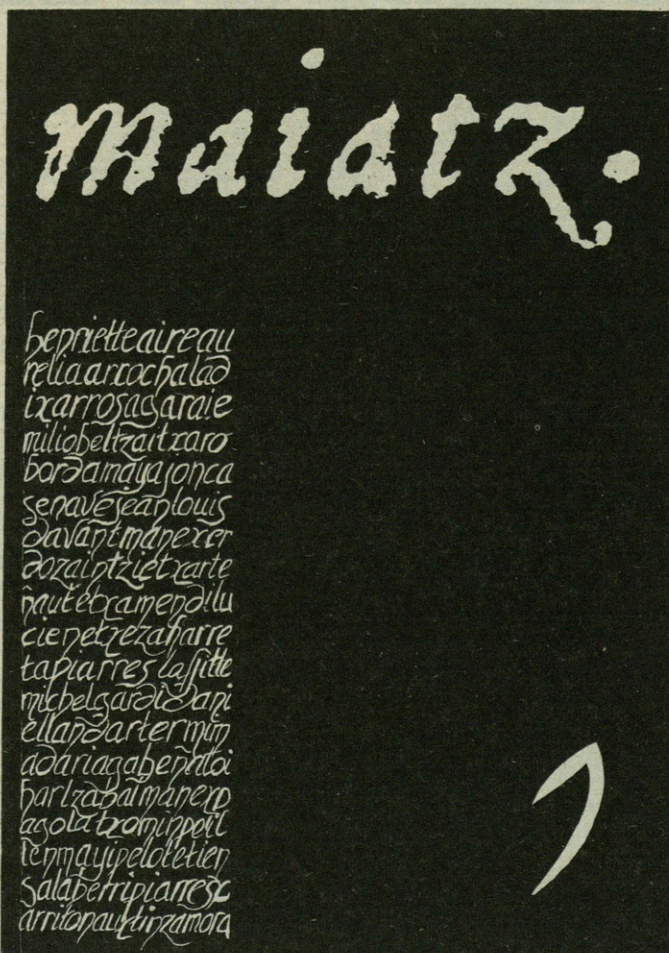
«MAIATZ 1»: Iparraldeko literatur aldizkaria

Aspaldidanik bagenekien «MAIATZ» aterako zela; funtsean, iragan maiatzean apailatu ziren lehen bilkurak. Gero textoen biltzea lan luzeena agertu zen, eta azkenean konposino-moldatze obrek denbora asko hartu zuten. Gastu gutienean egitea erabaki zen, eta eskuan dugun ale honetan konpromis horren usaina errez sendi dezakegu. Baina ez dugu ahasabai finarena eginen.

Berrogei bat idazle, iparraldeko idazle-beritabileak, bildu dira Luzien Etxezaharretaren inguruan. Honek ideia eta fedea zeukan, besteek aldiz zerbait egiteko desir nahia. Luzien Etxezaharreta kazetaritzan ontsa ezagutua da: «HITZ» ekin bide luzea ibili baitzuen duela bospasei urte. Esperientzi berezi hori behar diogu ideari eta fedeari erantsi.

Horiek horrela, «Maiatz» batasun bat moldatu zuten 1901ko legearen arauen arabera. Bata-sun honen helburuak asko dira: lehenik, idazleak euskaraz, gai guzietaz idatzaraztea; era batean euskararen eta idazketaren normaltzea. Bigarren helburuak humanoagoa dirudi: idazle mitiko bakartien biltzea, elkarrekin jar daitezen lanean, elkarren umoreak ezagutuz. Azken xêdea, publikatuak ez diren obren ager araztea da. Monolinguisimo idorra hautatu dute. Hautu horrek ondorio bikunak edukiko dituzke.

Beraz otsailean, lehen zenbakia atera da. Eta gaurkoan «Maiatz 1» az-

tertuko dugu.

Gaiak etsaminatzen baitugu denetarik aurkitzen dugu, baina premiatsuena «euskaltasuna» dela iduri luke. Batzuek zorion askorekin erabili dute euskaldun izate mitiko hori, besteek gutiagorekin. Gaineratikoe egunerokotasuna aipatzen dute. Horiek poema forman, nobela asma-tutako edo egizko maneran eta ikertze sakon eran emanak dira. Preverten poema baten, Xavier Gra-

llen texto baten eta Marek Halteren idazki baten itzulpenak ere badira. Idazleak herriaren lau edo bost (!) izkinetarik datoz, eta «MAIATZ 1» hau texto bilduma bat baino, esperientzi bilduma bezala defini genezake. Berdin, euskalkiak oro aurkitzen dira, lapurtar oparotik ziberotar zerratura, benafartar hutsetik pasatuz.

Bururatzeko ipar euskal liburuen kritika fin bat bada. Hori beharrezkoa

da, gauzak beren ozkan ezartzeko. Eta idazleek berrek kritika (ez laudorio) falta izigarria senditzen dute.

Mila alderditako «diamante» honek, ordea, itzal batzu dakarzki. Halatan ez da batasun izpirik nabari «Maiatz» honetan. Gainera irarkola lana prolematikoa eta zaila izan dela iduritu zaigu. Zenbaki hau, halere, irakurketa luzeen alorra ukanen dugu bigarren alea atera arte.

Mari Manddolin

MAIATZ 1

Fitxa teknikoa:

Idazleak: Etien Salaberri-Itxaro Borda-Auxtin Zamora-Beltza-Enaut Eijtxamendi-Mayi Pelot-Maya-Luzien Etxezaharreta-Henriette Aire-Ermi Madariaga-Manex Pagola Manex Erdozaintzi-Etxart- Aurelia Arcoxa-Txomin Peillen-Ladix Arrosagarrak-Jon Casenave-Jean Luis Davant-Daniel Landart-Benat Oiharzabal.

Zuzenbidea:

15, rue Pontrique, Baionan.

Abonasaria:

70 francs edo 1.200 ptas
banco de bilbao:
20007014004
urte batentzat lau zenbaki.

LENIZKO BAILARAKO BERTSOLARI TXAPELKETA

Martxoaren 6an Apotza-
gan ospatu zen Leniz baila-
rako bertsolarien txapelke-
ta. Hau Auzo-Etxean egin
zen, non bildu ziren berre-
hun bat afari eder baten in-
guruan eta jende gehiago
bildu zen bertso saioa hasi
baino lehen.

Giroa oso beroa eta he-
rrikoia izan zen. Afaria bu-
katuz gero Patxi Goikolea
mintzatu zen dei eginaz
bertsozaleen familia osa-
tzen zutenei bertso osoekin
hasteko ordezkoplatan
hasteko. Horrela hainbat
koplakarik parte hartu
zuen guztiek ondorekatuaz.

Ondoren bertso saioari
hasiera eman zitzaion. Ha-
mabi bertsolarik parte har-

tu zuten. Aurtengoak berri-
berezi bat zekarren: bertsola-
ri helduen artean bi gazte.
Joan den urtean Eskolarte-
ko Bertsolari Txapelketan
Donostiako Baldan txapel-
dun irten ziren biak maila
desberdinetan eta kinka bi-
zia zegoen horien jokabi-
deaz.

Denen aurrean zotz egi-
tean, ohitura denez txapel-
batetik paper bat hartuaz,
orden honetan gelditu ziren
Ion Iñaki Isaszelaia, Iñaki
Plazaola, Anjel San Mi-
guel, Julian Oianguren, Pe-
dro Salegi «Lastur», Maxi-
mo Letona, Isidro San Mi-
guel, Kepa Urian, Feliz
Oianguren, Jose Luis San

Miguel, Jose Ramon Beitia
eta Ion Sarasua.

Gai-jartzailea J. Mari
Gabilondo eta epai-mahai-
koak: Kruz Azkarate, An-
tzuolako panaderoa; Ima-
nol Lazkano, bertsolaria;
Manu Orenesagasti, Elosu-
ko Alkatea; eta Beristain
Arantzazuko frailea.

Egin zuten lana hau izan
zen: lehen Agur bana, bai-
na hau ez zen izan baliaga-
rria puntuatzeko. Ondoren
binaka ofizioak emanda
bina bertso eta egin zuten
lehenbizikoa azkenengoa-
rekin, bigarrena azkenbiga-
rrenarekin eta abar.

Ondoren hasieran aipatu
ordenean bakarkako lana

aukeratu zuen bertsolari
bakoitzak: gai bat bi bertso
kantatzeko, lau oinak ber-
tso bat osatzeko eta bertso
baten azken puntua.

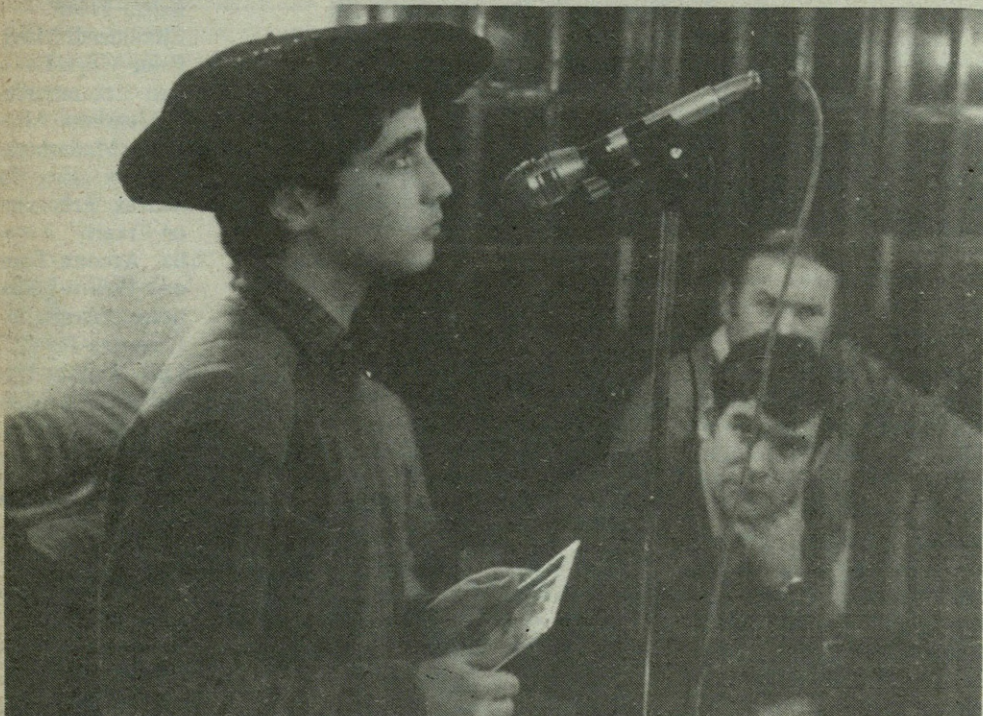
Hau burutuz epai-maha-
ia erretiratu zen erabakia
hartzeko eta honoko hau
izan zen: finala jokatzera
Ion Sarasua eta Maximo
Letona pasatzen zirela. Oso
harrera onez onartua izan
zen.

Bi hauei emandako lana
berdina izan zen: puntu bat
eta gai bat bina bertso bo-
tatzeko.

Kartzelako lanean, Ma-
ximo Letonari puntua:

J.M. Biotatik txapeldun
zein ote zerate?

M.L. Nere ustez ez nuen
merezi hainbeste,
baina horregatik
ez naiz jarri triste,
bi gaude: bat heldua
ta bestea gazte.

Ion Sarasua, txapelketan lehen saria

Ion Sarasuari puntua,
oraingoan:

J.M. Biotatik txapeldun
zein ote zarete?

I.S. Hemen egotea ez zait
gustatzen bate,
hau neretzako dala
lokarri ta kate,
itxirik ikusten det
garaitzeko ate.

Oraingoan, gai bat bi
bertzo botatzeko: Zazpirak
bat. Maximo Letona:

Zure esana(r)i, ai Joxe
Mari
nik erantzun nahi nioke,
Euskal Herrian aspaldi hon-
tan

badaukagu nahiko nahaste,
badakizue Euskadiko lurrak
zazpi probintzi dituzte,
hemen ez dago askatasunik
zazpiak bat egin arte.

Nahiko burruka beti izan da
Euskal Herriko lurrian,
hemen inork ez du agintzen
bakoitzak bere etxian,
denok elkartzen ez bagerade
eta jokatu batian,
urte askotan beharko degu
Calvo Sotelon menpian.

Hona hemen Ion Sara-
suak botatakoak gai berdi-
naz:

Atera nahi badegu daukagun
guk loturazko iltzia,
ta nahi badegu munduan ze-
har
guztiz aske ibiltzia,
beste aberri batzuek ere
badute esperientzia,
Euskal Herriak hartu behar
du
batasun kontzientzia.

Euskal Herria askatasuna
burruka hortan sartuta,
gauzak bakarrik eskatu-
tziak
bate indarrik ez duta,
e(g)in behar degu danok in-
darra
batasunarekin hartuta,
munduan aurrean gu aurkez-
tu
probintzi danak batuta.

Bertsorik onenaren saria
Kepa Urianek eraman zuen

«Sukaldean dagoen amona-
ri» botatako bigarren ber-
tsoarekin:

Ai amonatxo, ai zer nolako
itxura ederra daukazun,
gazte aroko laguntasunik
oraindik ez zaizu jun,
aurrera ere opa dizut nik
gaur dezun hainbat osasun,
beste berrogei udaberritan
kukua entzun dezazun.

Lehen Ion Sarasua, biga-
rren Maximo Letona, eta
bertsorik onenaren saria
Kepa Urianek eraman
zuen.

Inoiz desberdindu izan
dira bertsolari eskolatuak
eta eskolatu gabeak baina
orain desberdin daiteke es-
kolan ikasitako bertsola-
riak eta eskolan ikasi ez du-
tenak.

Gainerakoan esan behar
dut askotan gertatzen den
bezala maila berdineko
gaiak ez zirela izan. San
Miguel anaiek ez zuten suer-
te onik izan alde honetatik.

Bestalde bertso saioa bu-
katu ondoren hainbat ber-
tso bota ziren epai-mahai-
koetatik hasi eta.

Oso jaialdi ona eta poz-
garria izan zen.

zaldubi

Kepa Urian, bertsorik onenari emandako saria

MESSER IM KOPF (1978)

(Ganibeta buruan)

NORTASUN GALDUAREN BILA

Jakintzu adigaldor batek bere nortasuna galdu du polizia batek tiro bat bota diolako. Hospitalean, hutsetik hasita, bere iragana berreskuratzen saiatzen da eta prozesu horretan bizi garen gizarte hau nolakoa den ikusteko aukera ematen digu; honelako istripuak gerta ahal ditezkeen gizartea, gizarte kapitalista aurreratua, Estatu-aparatu ahalguztiduna daukan gizartea erakusten digu. Prozesu hau luzea eta gogorra gertatzen zaigu; ongi planifikaturik dagoen prozesua, ta gizarte honen barnea —estatu poliziakoa— erakutsiko diguna.

Alemaniano imajina erabat aldaturik dago **MESSE IM KOPF** honetan, Estatu ahalguztiduna guztiz teknifikaturik; ezkerre desorientatua, indargabe ta alde guztietatik erasoak jasotzen; eta bizilagun zintzoak —egunero faxismoa praktikatzan dutenak— azalduz.

Zauritua izan den iker-tzaile jakintzu horren iragana berreskuratzeko nahia, ez da bere egoera konkr-etuarekin asetuko ta lehen jakiteke zeukan zenbait egoera ere aztertzen du. Lan honi inolako aurreko eritzi edo ta kultur posizio-rik gabe ekiten dio; inguru-ko jendea berrezagutu be- harko du (bere emazte ohi maitea, ezker antiparla-

mentarioa, erizaina, senda- gileak,...) eta hauek denak alde batetik ari diren bitar- tean, poliziek beraiek nahi duten eritzira eraman nahi dute zalantza zentzazio bat sortuz protagonistaren bai- tan. Hospitalean irauten duen tartean bere asmo ba- karra zera izanen da, zer gertatu zitzaion jakitea, ale- gia zer egin zuen berak po- liziak tiroa bota aurretik.

Humanista?

Pelikula humanista (ne- gar egiteko horietakoa, pena handia ematen dizula, ea) iruditu arren, hospita- lean ematen den eboluzio prozesu hori dela eta, gizarte kritika sakona egiten duen pelikula bihurtzen zaigu. Humanista eritzi hor- retatik, anarkisten eta ez- ker muturretakoerena iri- tsiko gara; Estatu kapitalis- ta, zapaltzaile ta deshuma- nizadorea da, beraz zerbait ezagutzeko posibilitate ba- karra hutsatik hastea, bir- jaiotzea izanen zaio prota- gonistari; eta Estatuaren biolentziaren aurka, bizila- guna Estatuaren zerbitza- riak baino gehiago armatu beharko da.

Bruno Ganz berak, Hoff- man-en papera egiten due- nak, ez du batere zalantza- rik alde horretatik eta argi azaldu du Hoffmann-en joeran agertzen den anar- kismoa pelikula azken za- tietan.

Dena den badaude beste kritika batzu, pelikula hau ezker eta polizien arteko pertsonalitatearen maneiu bat besterik ez dela diote- nak. Hala ta guztiz ikus de- zagun Reinhard Hauff-ek, pelikula zuzendariak, bere pelikula honetaz diona:

«**GANIBETA BU- RUAN**» istorioaz gehiago liluratzen nauena zera da, Hoffmann-ek boluntatea daukanean gizona nola al- datzen den; berriro hasi be- har duela, ez duela bere ha- sierako egoera berraurkitu behar, baizik eta urrutiago jo behar duela, poliziak ti- roa bota aurretik ez zekiz- kien egoeretara hain zuzen. Bortxaketaren bidez Ale- maniano giro sozial eta po- litikoan erabat oinarriturik dauden pentsamendu ta ba- loreetatik ateratzeak, Hoff- mann-i kontzientzia berri bat ematen dio, galdera be- rriak sortarazi, bizimodu diferentea hartu gizartean. Berriro diot, nire pelikulan hutsetik berrastearen lilura- pena ikusi dut...»

FTXA TEKNIKOA:

ZUZENDARIA: Reinhard Hauff, 1939an jaioa. «An- tzerkiaren historia eta le- trak» estudiatzan du. Hain- bat dokumental eta progra- ma egiten du telebistarako. Pelikulak berriz, bederatzi 1969-1978 tartean.

GIDOIA: Peter Schnei- der. 1940an jaioa eta Fri-

burgo, Munich eta Berlin- go unibertsitateetan len- goaia, literatura ta historia ikasia.

Ikasketak bukatu ondo- ren literaturari ekiten dio, gero politikan sartu, langi- lea ta azkenean idazteari ekiten dio berriro. Irakasle izateko estudioak egiten ari den bitartean «**LENZ**». li- burua idazten du. «Konsti- tuzioaren etsaitzat» hartu den liburu hori dela eta, irakasle postutik bota egi- ten dute. Egun idazle libre- a da.

ARGAZKIA: Frank Brühne. **MONTAKETA:** Peter Przygodda. **MUSI- KA:** Irmin Schmidt.

AKTOREAK: Bruno Ganz (Hoffmann) 1941ean jaioa. 1976an «**Schaubühne am Halleschen Ufer**» dela- ko taldea sortzen du. Bere lanean asko exijitzen du eta filmografia oso ona dauka: **Sommerngäste** (1975), **La marquise D'o** (1975), **El amigo americano** (1977), **La mujer zurda** (1977), **El jugador de ajedrez** (1978) beste batzuen artean. Angela Winkler (Ann), Hans Ch- ristiam Blech (Anleitner), Heinz Hönig (Volker).

Pelikula honek 1978an Pariseko jaialdian lehen sa- ria, Nazioarteko kritikaren saria eta «Premio Antena de Oro» delakoa, irabazi ditu.

Etxaniz

BERTSOAK

ANDALUZIAKO ENKONTRUAK

(Hamalau Heriotzenaren doinuaz)

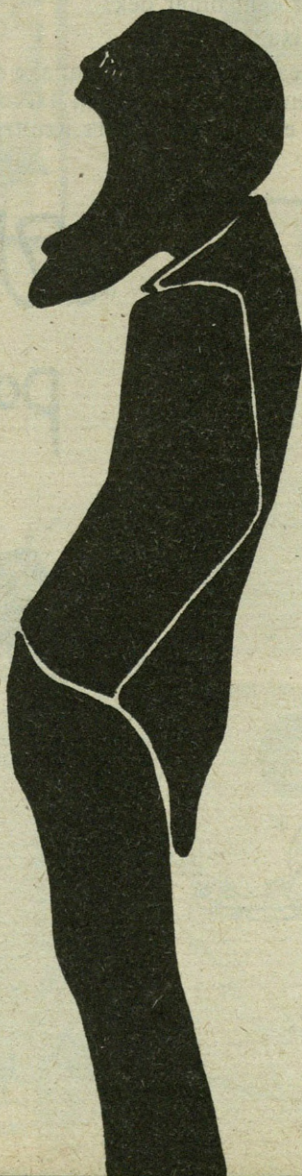
TXISTU

Lehenengo Aste Santuan
hilez Apirila,
biajerako asmotan
joan ginen Madrila.
Sakelako dirua
nahiz ez izan pilla,
libertitzeko gura
ez zen inola hila...
hego aldera jo genun
hondartzaren bila.

Granadatikan zehar
lagunak kotxean,
ondo egondu ginen
bazter ederretan.
Itsasoko aldera
ailegatutzian,
ta bainatzeko gura
bete genunean
nasaiki sartu ginen
kanpineko dendan.

Nekearen sari den
loa dastaturik,
amaitasunezko ametsez
bihotzak beterik
hots bildurgarri batek
ni iratzarririk,
bihotza taupadaka
atea idekirik...
goardia zibilak dendan
geneuzkan sarturik.

Karneta erakusteko
mugiturik gabe
eta kotxea hartuta
egiteko alde,
bildurrezko hizkeraz
beti galdez galde,
zergatik ote ginen
horren errebelde...
trankilki bizitzea
ez baita debalde.

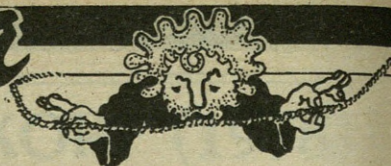

Begitan sentiturik
eguzki argia
eta pasatu zenez
horren sustu handia,
ezagutu genuen
Andaluzi erdia
eta bukatzekotan
gure oporraldia,
Euskadira gu ginen
pozarren abia.

Jaengo aldetikan,
han gindoazenak
bertso zaharrak kantatzen
kanporatuz penak;
kamino buelta baten
geldi gintuztenak
jaurtiki zizkiguten
orru handienak:
«Euskaldunak ginela
kriminalak denak».

Lehenago geundenak
barre-algaretan
gero senti beharra
harma bizkarretan.
Kabo primero bat zen
kotxe miazetetan,
gu aldiz dardar biziz
kasik lehertzekotan...
azkenik hajek utzi
gintuzten baketan.

Bertso hauekin nik ez
dut egin fabula,
ordurarte ez zitzaidan
gertatu sekula.
Oporretako asmoak
zizkiguten zula,
eta eman behar dizuet
kontseju mardula:
Espainara joatean
alda matrikula.

PRINTZAK

Iragan astean jatetxe batetan gertatutakoa kontatzen bagenuen ere, ez dira beste leku batzuetan ere makalak gertatzen. Hala ibili omen ziren behintzat Jose eta Maritxu zinemara joan nahi izan zuten igande batetan. Zinemetara ez zela joan behar, han narraskeria besterik ez zela ikusten, kristau prestu batzuk lizunkeria hartan ezin zezaketela parte har, eta horrelako hamaika arrazoi-rengatik, oraindik ere inoiz zinemara sartu gabe genituen biak. Joan ziren, eta han doakigu Joxe, serio-serio beren txartelak erostera: «Bi txartel, mesedez».

Bainan handik minutu batera berriro: «beste bi txartel», eta handik beste minutu batetara: «beste bi txartel». Jadanik lehiatilakoa moskeatzen hasia zegoen eta galdetzen dio: «Bainan zertarako nahi duk hainbeste txartel?».

—Sartu orduko, ate ondoan dagoen tipo batek puskatu egiten baitizkit». Haserako istilu hauek pasata gero, sartzen dira biak barrura, dena ilun ordea. Azkenengo filaren ondoan zutik daudelarik linterna argia ikusten dute beraiengana hurbiltzen:

—«Kontuz, Maritxu! bizikleta datorrela».

—Zer ordu da?

—Laurak.

Beste batek: —Zein ordu da?

Barkatu, bainan beste hari eman diot.

—Non da jefe handia?

—Jefe handia Kaskada handian egon!

Hurrengo egunean: —Non da jefe handia?

—Jefe handia Kaskada handian egon!

Hurrengo: —Non da jefe handia?

—Jefe handia Kaskada handian egon!

—Eta non koño dago kaskada handia?

—Beno, egun batetan han kaskatzen, beste batetan, han, beste batzutan hor...

Garai batetan, «terrorismoa»ren aurkako neurri sakon batzuk hartzen hasi zirenean, gure aldamenean dagoen herri horretako buruzagi bati, ETaz bukatzen zuten herrietako izenak aldatzea bururatu zitzaion, bere ordeaz «del Caudillo» jarriaz; eta horrela: Ikaztegi del Caudillo, Elg del Caudillo»; Anoetara iritsi zirenean baztertu zuten ideia.

—Hau gure lagun Ttantonak Plaentxin entzun omen zuen: Ba omen doaz bi mozkor kalean, eta iturri baten ondotik pasatzerakoan bat gelditu egiten omen da:

—Zer egin bihar dek?

—Txixa.

Besteak piskanaka-piskanaka aurrera jarraitu zuen, bainan itxoin ta itxoin eta bestea ez zela itzultzen.

Bueltatzen da atzera eta non ikusten duen oraindik bere hortan.

—Oraindik txixa eginez?

—Ez al dok entzuten zaratie?

—Izaskun: Zenbait zatitan bereiz daiteke buruhezurra?

—Baldin eta zein kolpe jotzen duzun.

—Bi ta bi?

—Ez baldin ba dizkidak datu gehiago ematen.

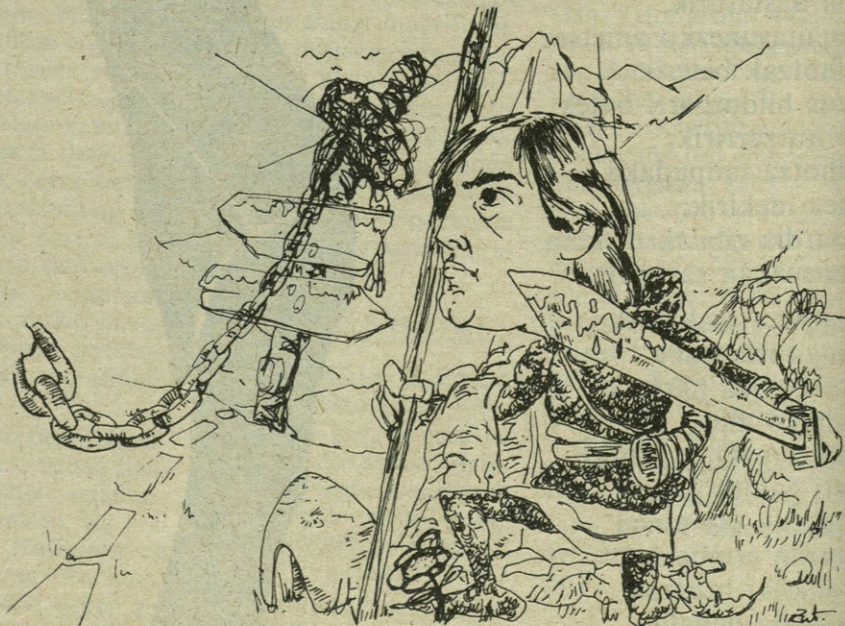
—Nere semea tartamudoa da eta tartamudo-eskola honetan sartu nahi nuke.

—Eta zertarako sartu behar duzu hemen zure semea tartamudeatzen baldin badaki.

—Monsieur!

—Mezie? Azkenengoa hamabitan.

eluftrato
politikoak

Aitarekin izandako iskanbila
gogorra kontatu zion segidan.

Hauek al dira etxera heltze-
ko orduak? Beti hamarrak bai-
no beranduago heltzen zara...
Eta aurpegira begiratu hizketan
ari naizenean.

Zer, ez al duzu ezer esan be-
har? Behintzat esplikazioren
bat emango bazenu?

Betiko kontuak. Beti bronka
berdinak botatzen zizkon, eta
dagoeneko nazkaturik zegoen.

A, bai, e? Barregurea ema-
ten didazu... Aurretik baimena
eskatuz gero, are handiago
bronka.

Baina Ane, konprenitu behar
duzu ezin duzula beti nahi duzu-
na egin...

Gainera, non egongo zara he-
men baino hobeto, e? Non?

Ez ezazu hori esan ezta txan-
txetan ere... Baina zer uste
duzu mukitsu horrek?

Edozein lekutan. Ahal izanez
gero, etxetik aldegingo nuke
berehala?

Horrelako esaldi batekin eta
negarraldi txiki batekin ere bu-
katzen zuten horrelako eztabai-
dek. Halere, egun hartakoa
desberdina izango zen...

artikulu bat agindu dit Violantek

Artikulu bat eskatu dit ARGIAtik Josu Landak. Baietza eman diot derrefente. Eta baietzarekin hasi zaizkit larritasunak. Zertaz idatzi?

Zertaz idatziko diat?, galdetu dut inguruan. Heuk ikus, gure herrian gairik ez zaik faltako behintzat!, erantzun didate.

Hasi naiz gai-bila. Nondik jo? Nere interesei, nere zaletasunei, nere kezkei errebasoa ematen hasi naiz.

Nazioarteko politikaz? Interesatua nago, edo egona naiz behintzat. Makina bat artikulu argitaratua dut Anaitasuna-n. Baina honako ez zait egokiena iruditzen. Behin idatziko eta... Zeinek espero du, gainera, artikulu politiko bat nere izenaren pean?

Beste nonbaitetik jo beharko dut. Lan soziologikoren bat? Azken baten haxe da nere espezialitatea. Badut «in mente» lantxo bat, egokia. Hasi natzaio bueltak ematen... baina gordinegi dut oraindik.

Errazeneri, agian egokienari, eta seguru irakurleak niganetik espero duenari, helduko diot: euskal kulturari. Bale. Zein gai, ordea? Gaurkotasuna ere behar du... Badakit.

Euskal liburugintza. Azterketa txiki bat egingo dut, eta, bidebatez, liburu-politikaren falta gogor salatuko. Baina ez, ez da egoki ARGIA ere gai berearekin ateratzea. Izan ere, oraintxe aterako den Jakin-en zenbakian iazko liburugintza aztertzen dut luze. Atzo bertan A. Haranburu izan nuen Deirako entrebista bat egitera etorria. Liburuaren eguna dela-eta, Egin-etik ere zertxobait eskatu didate Apirilera. Gehiegi da.

Beste gai bat, beraz. Bada beste bat: Mitxelena jaunaren eraso UZEIren eta euskararen normalizazio gintzan dabilen hainbat jenderen aurka. Gai egokia da berez. Baina hain berandu natorrelarik, originaltasun apur batez zer esan? Artikulu hartako irainen gehiegia eta planteoen eskasia salatuko banitu, bestek eta neronek esandakoa

errepikatu besterik ez nuke egingo. Beldur naiz, gainera, «madarikazioen» beldur. «El miedo, señores...»

(Banoa aurrera. 31 lerro idatziak ditut jadanik. Josu Landarekiko konpromisoa bete da berehala).

Gai berriagoren bat behar dut. Hara! aurkitu dut: Euskararen Aholku-Batzordea. Aukerako gaia da. Bai, baina... datorren Jakin-en Joan Altzibarek izenpetzen duenarekin bat natorrenez, han esandakoaz gain ez nuke deus berririk asmatuko, alegia, Batzorde hori guk dauzkagun arazo larrien konponketarako ez dela egokiena, joera eta talde batzuen diskriminazioa egin dela, eta lastima dela hizkuntz plangintza egin ahal izateko aukera berri bat galtzea.

Benetan suerte txarra izan da oraingo honetan: nere ustezko gairik kezkarrienak beste nonbaiten erabiliak ditut eta gai berririk ezin aurkitu. Gai berririk? Bada bat, ezin berriagoa, «berriegia», azken ordukoa eta oraindik bukatu gabea: HABEren auzia. Zer esan? Goizegi da eritzi finkatu baten jabe izateko. Ez dakit nik irakasleek «ongi» jokatu duten ala ez. Kasurik txarrean ere ez litzateke hori okerrean neretzat. Grabeena eta sintomatikoena beste zerbait iruditzen zait neri: istilu horregatik HABE likidatzeraino gertu dagoen agintaren postura, politzien presentziak konbibentzi-problematik ekar dezakeenik ere ulertzen ez dutenen itsukeria, Euskal Herriaren kontraesan larrienetako bat HABEren pentzutara «soluzionatzea» utzi duten politikoen begirik-eza (edo beste zerbait), arrazakeria eta antzeko salakuntzak egin dituztenen borondate gaiztoa. Hori oraingoz. Gero gero-koak.

Lasaitu naiz pittin bat. Artikulua aurrera doa, bukatzeaz dago. Josuri emandako hitza ez dut jan: ez zidan gairik eskatu, artikulu bat eskatu zidan. Dena den, zertaz idatzi ez dakidala esanez artikulu bat idaztea ere bada, ba! Horretan ere ez naiz lehena,

ez bakarra. Nere burua zuritzeko, Lope de Vegaren soneto famatua aipa dezaket, lekuri bada:

Un soneto me manda hacer Violante
y en mi vida me he visto en tal aprie-
to;

catorce versos dicen que es soneto;
burla burlando van los tres delante.
Yo pensé que no hallara consonante,
y estoy en la mitad de otro cuarteto;
mas si me veo en el primer terceto,
no hay cosa en los cuartetos que me
espante.

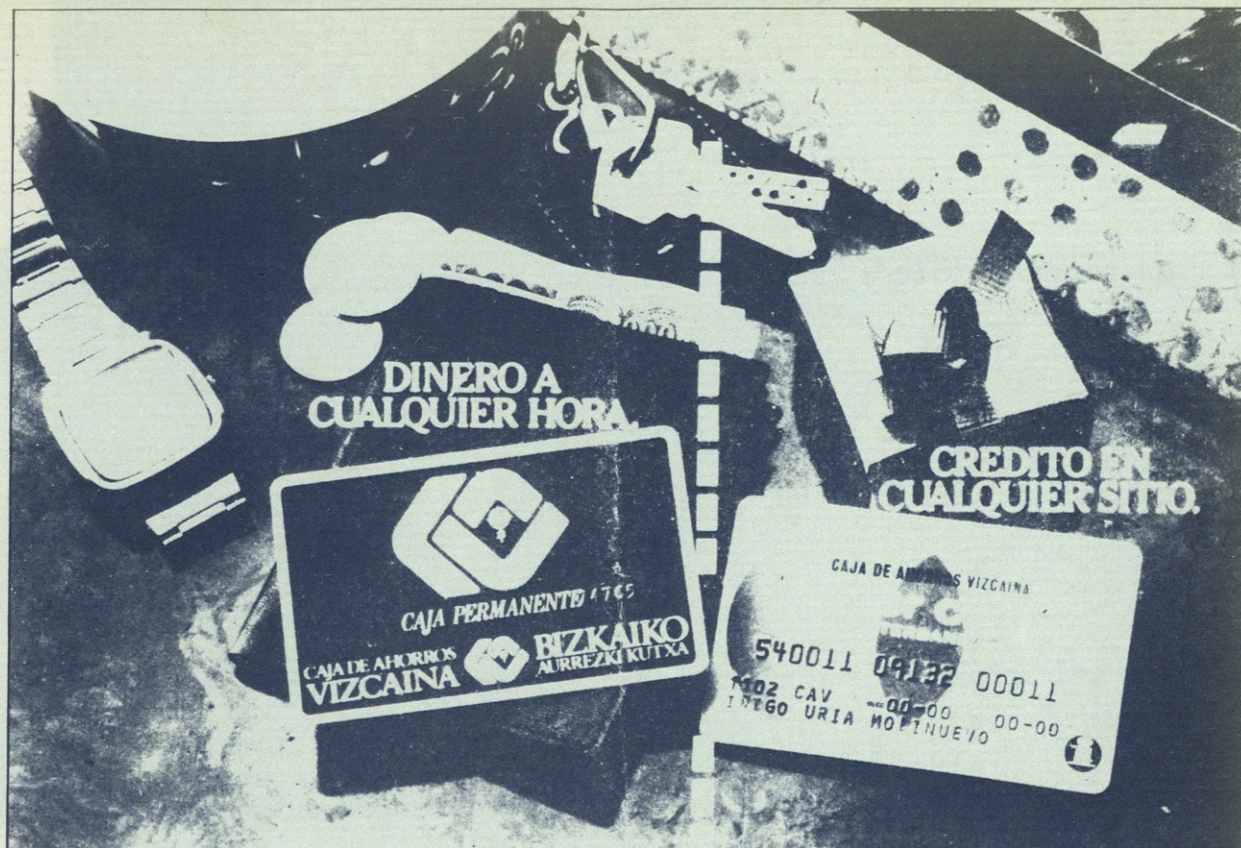
Por el primer terceto voy entrando,
y aun parece que entré con pie dere-
cho,
pues fin con este verso le voy dando.
Ya estoy en el segundo y aun sospe-
cho
que estoy en los trece versos acaban-
do.

Contad si son catorce y está hecho.

P.D.: Gairik ez? Izateko, erne ego-
tea aski da. Artikulu-gai ezin oparoa-
goa (eta mingarriagoa!) eman dit gaur
goizean (martxoak 11) Etxenike Sail-
buruak SER irratian honelatsu min-
tzatu denean: «Euskal kultura eta kul-
tura espainola ez dira elkarren etsai,
elkarren osagarri baizik». Noski. «Ba-
roja Orixe bezanbat euskal idazle da
guretzat». Noski baietz. «Aukera
eman behar dugu, ez inposaketarik:
erdaraz bizi nahi duena, bizi dadila er-
daraz; eta euskaraz bizi nahi duena,
euskaraz». Noski baino noskiago.
Dena tonu horretan.

Eta gu hainbeste urtetan euskal kul-
tura, esukaraz ardarrikatzen. «Hiz-
kuntz burruka» aipatzen genuen garai
batetan. Gaur «hizkuntz burrukatik el-
karbizitze goxora» etorri dira euskara
eta espainola. Ikusi besterik ez dago
euskarak egin dituen aurrera-pausuak
administrazioan, eskoletan, kalean, te-
lebistan, irratian, prentsa idatzian, al-
derdi politikoetan...

Ai euskararen paraderoa! «Irlande-
raren paraderoa» idatzi zuen norbai-
tek. Berdin da.

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutzaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekoak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutzaren Master Charge txartela erakutsirik **NO NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeke ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutzaren Master Charge txartelarekin harantz honantz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxekeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako asegurua hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutzaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

Gehiago irabazteko zerbitzu bat.

Soldaten Abonua

Soldaten Abonu-Zerbitzua honetan datza, alegia zeure soldata Kutxaren bidez kobratzen duzula, honela arriskuak baztertzen dituzularik, egin behar dituzun kobrantza eta ordainketetan erosotasunik haundiena duzularik, eta ondoko abantaila hauetaz baliatzen zarelarik.

111 Bulego Gipuzkoan

Gure sukurtsaletatik edozeinetan zure gestioak erabaki ahal izateak dakarkizun erosotasuna.

Probintziako Kutxazain Automatikoaren sarrerik hedatuena

Egunez nahiz gauez, sarrerak egin, fondoak atera, taloi-liburuska eskatu, kontu-laburpena eskatu etab. egiteko.

Zure eragiketaren orduko informazioa

Bizkortasuna eta segurtasuna

Sarrera eta Ordainketen helbideratzea

Soldaten Abonu-kontuan helbidera ditzakezu zeure kobrantza guztiak, (hartzekoak, transferentzia bidezko sarrerak, INSS

eta INSALUDen laguntzak, adibidez pentsioak, istripuak, desenplegua, etab) halaber, erosotasun guztiz egin ditzakezu zeure ordainketa guztiak, (argi, ur, telefono, gas, ikastetxe, sozietate, kontribuzio, zerga, etabarren ordain-agiriak).

Kreditu Automatikoa

Zeure soldata Kutxaren bidez kobratzeagatik, horregatik bakarrik KREDITU AUTOMATIKO bat berehala eta Kutxaren beste kreditu edozein lor ditzakezu.

6.000 Txartela

6.000 Txartelaren bidez Aurrezki Kutxa Konfederatuetako 8.000 bulegotan dirua atera eta zeure erosketak 300.000 establezimendu baino gehiagotan ordaintzeko modua daukazu.

6.000 Autoa

6.000 Autoa taloien bidez, zeure ibilgailuarentzat erregaia eta beste zerbitzuak lor ditzakezu.

Kultur eta Gizarte-Ekintzak

Instituto onkologikoa, Buru-elbarrientzako ASPACEko diagnostiko eta ikerketa-zerbitzua, Literatur Sariketak sail berezitan euskaraz eta gaztelaniaz, Pintura eta eskultura-lehiaketak, hitzaldien, emankizunen ikastaroak, etab.

Eta zure seme-alabentzat, Gaztetxoan Elkartea, Goienetxe eta Ribavellosa-ko Haur-udalekuak, Gazteen Elkartea, ikasketa-beka eta heziketa profesional edo unibertsitate-mailako ikasketak egiten diren "Don Bosco" Hiri Laborala, Nazaret Zentru Kulturala, E.U.T.G. etab. dauzkagu.

**SOLDATEN
ABONU
ZERBITZUA**

GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA